

Bibliographic Data

Author	မြ ၊ ဦး ၊ သီရိပျံချီ Mya , U , Thiripyanchi Mra , U" , Si-ri pyam khyi	Art. UM0002A
Article Title	ရှေးဟောင်းအုတ်ခွက် ရုပ်ပွားဆင်းတုတော်များ ၊ ဒုယတွဲ (Votive tablets of Burma, Part II) Rhe" hon' 'ut' khvak' rup' pva" chan"" tu to' mya	
Title (Book/Serial)		
Issue and Volume		
Edition		
Place/ Publisher	Department of Archaeology	
Distributor		
Ed. Date	1961	
Pagination	42 p., illus 34 p.	
Annotation	In Part II the author writes about the Pyu of Srikshetra and the rich discovery of votive tablets found there. The article includes many illustrations.	
Subject Terms	1. Votive tablets 2. Buddhism - Myanmar	
Key Words		

သရေခေတ္တရာပြည်မြို့ဟောင်း နေရာဖြစ်သောပြည်မြို့နှင့်မှော်ဇာရွာအနီးတဝိုက်ယှိ
ရွာတို့၌တွေ့ယှိရသောရှေးဟောင်းအုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်များ

သရေခေတ္တရာပြည်ကြီးကိုတင်တည်ထောင်ခြင်းအကြောင်း အကျဉ်းချုပ်

သရေခေတ္တရာ (ပြည်-မှော်ဇာ) မြို့ဟောင်း နေရာအနှံ့အပြား၌ တွေ့ယှိထားသော ရှေးဟောင်း အုတ်
ခွက် ဆင်းတုဘေသာများ၏ အကြောင်းကို မရေးမီ၊ သရေခေတ္တရာမြို့ကို စတင် တည်ထောင်သည့် ခေတ်ကာလ
အပိုင်းအခြားတို့ကိုရာဇဝင်ထွက်၊ ကျောက်စာထွက်၊ မြန်မာသုတေသန ဌာနဖြစ်ပေါ်လာသည်မှစ၍ သုတဂ
တေသီတို့ရှာဖွေတွေ့ယှိထားသော သက်ဆိုင်ရာအချက်အလက်များမှ ထွက်ပေါ်လာသော အချက်အလက်တို့ပါ
လက်လှမ်းမှီသလောက် သုတေသီတို့အတွက် စုဆောင်းထုတ်ဖော်ရေးသားလိုက်ပါသည်။

မှန်နန်းမဟာရာဇဝင်တော်ကြီးအလိုအားဖြင့်၊ သာသနာတော်နှစ်တရားတရားရောက်သောအခါ၊ မြတ်စွာ
ဖုရားသခင်ဘိုးဦးတောင်ဖျား၌ ထားတော်မူခဲ့သည့် ဗျာဒိတ်တော်နှင့်အညီ၊ ညည့်တွင်းခြင်း နိမိတ်ကြီးငါးပါး
တပြိုင်နက်ဖြစ်လေ၏။ ထိုနိမိတ်ကြီးငါးပါးဟူသောကား၊ မြေကြီးငလျင်ပွတ်ထပ်မျှ ပြင်းစွာတုန်လှုပ်ခြင်းတပါး။
ဘိုးဦးမော်အရပ်၌ အင်းကြီးဖြစ်ပေါ်ခြင်းလည်းတပါး၊ စမုန်ဆံမြိတ်မြစ်ဖြစ်ခြင်းလည်းတပါး၊ ပုပ္ဖါးတောင်ခြေမှ
စုန်စုန်တက်ခြင်းလည်းတပါး၊ သရေခေတ္တရာ ပြည်တည်ရာဝယ် ပင်လယ်ရေ ခန်းခြောက်ခြင်းလည်းတပါး၊ ဤ
သည်လျှင် နိမိတ်ကြီးငါးပါးတည်း။

ထိုဗျာဒိတ်တော် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းအကြောင်းကား၊ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဖုရား ထင်ရှားပွင့်တော်မူ၍ ငါးဝါ
မြောက်သောအခါ၊ သုနာပရန္တတိုင်း၊ လယ်ကိုင်းမည်သောဝါဏီဇူဂါမ၌၊ မဟာပုဏ်စုလပုဏ် ညီနောင်နှစ်ပါး
ဖုရားအားပန်၍၊ စန္ဒကူးနံ့သာကျောင်းတည်၏။ မြတ်စွာဖုရားလည်း နောင်လာလတ္တံ့သော အနာဂါတ်၌၊ ဤ
မြန်မာပြည်တွင်ငါ၏သာသနာတော်အခွန်ရှည်စွာ တည်ရာဖြစ်လတ္တံ့ဟု မြင်ဘော်မူ၍၊ ပြာသာဒ် ယာဉ်ပုံငါးရာ
ရဟန္တာငါးရာနှင့် ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ကျောင်းတော်မပြီးမခြင်း အကြိမ်ကြိမ် ကြံတော်မူလာ၏။ ထိုကျောင်း
ပြီးသောအခါ အလှူခံဘော်မူ၍၊ ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး ဈာန်၏ ချမ်းသာခြင်းဖြင့် မွေ့လျော်တော်မူ၏။ ဒေသနာ
အမြိုက်တိုက်ကျွေးတော်မူလေ၏။ ထိုအခါသုနာပရန္တတိုင်းသား ယောကျ်ားငါးရာ၊ မိန်းမ ငါးရာတို့သည်ရဟန္တာ
ဖြစ်ကြကုန်၏။ ရှစ်သောင်းလေးထောင်သော ပရိသတ်တို့အကျွတ်တရားရကြကုန်၏။ ထိုအရပ်တွင် ယိုသော
သစ္စဗန္ဓရသေ့ကိုလည်း တရားဟောတော်မူ၍၊ အရဟတ္တဖိုလ်၌ တည်စေ၏။ သစ္စဗန္ဓမထေရ် တောင်းပန်သဖြင့်
လည်း၊ သစ္စဗန္ဓတောင်ထိပ်၌စက်တော်ရာဘာဆူ၊ နမန္တာနဂါးမင်းတောင်းပန်သဖြင့်လည်း၊ မန်းချောင်းနား၌ စက်
တော်ရာဘာဆူ၊ ဤနှစ်ဆူသောပါဒနက်သန် စေတီတို့ကိုလည်း ကျောက်ထက်နိုင်၍၊ တံဆိပ်ပေါ်ဘိသကဲ့သို့ ထား
တော်မူ၏။ နောင်သောအခါ ငါ၏ သာသနာတော်သည် သုနာပရန္တတိုင်း၊ တမ္ပဒီပတိုင်းစသော မြန်မာတို့
တိုင်းပြည်၌ ကောင်းစွာတည်လတ္တံ့ဟူ၍လည်း ဗျာဒိတ်တော်ကြားတော်မူ၏။

ထိုမှ ဒေသစာရီ ကြံချီတော်မူ၍၊ ဘိုးဦးတောင်ဖျားသို့ ရောက်တော်မူလတ်သော်၊ အရှေ့တောင်ယံ
သမုဒ္ဒရာရေမျက်နှာထက်၊ နွားချေးခြောက် ပေါ်လောမျောလေသည်ကိုမြင်တော်မူ၏။ ပွေးငယ်တခုသည်လည်း
သဗ္ဗညုမြတ်စွာဖုရားအား မြေကိုနှုတ်သီးဖြင့်ပူဇော်၏။ ထိုနိမိတ်နှစ်ပါးကိုမြင်တော်မူ၍ ပြုံးတော်မူသည်ကို ညီ
တော်အာနန္ဒာ ငါပရိနိဗ္ဗာန်စံယူတော်မူ၍ သာသနာတော် တရားတရားရောက်သောအခါ ဤအရပ်၌ နိမိတ်ကြီး
ငါးပါးထင်ရှားဖြစ်လတ္တံ့၊ ထိုသို့နိမိတ်ကြီးငါးပါး ထင်ရှားဖြစ်သောအခါ ဤပွေးငယ်သည် ဤကိုယ်၏အဖြစ်မှ စု
တေပြီးလျှင်၊ လူဖြစ်၍ ဒုတ္တပေါင်ဟူသောအမည်ဖြင့် မြို့ကြီးပြည်ကြီးထီးနန်းကနက် တည်ထောင်ပြုစု၍ မင်းဖြစ်
လတ္တံ့၊ ထိုမင်းကြီး၏လက်ထက်တော်မှစ၍ မြန်မာတို့တိုင်းပြည်၌၊ ငါ၏သာသနာတော်သည် အခွန်ရှည်စွာ
လျှင် ထင်ရှားဖြစ်လတ္တံ့ဟူ၍ ဗျာဒိတ်ကြားတော်မူခဲ့၏။

ထိုဗျာဒိတ်တော်နှင့်အညီ သာသနာနှစ် တရားတရားရောက်သောအခါ အထက်ဖော်ပြပါနိမိတ်ကြီးငါးပါး
တို့သည်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ပွေးငယ်သည်လည်းသရေခေတ္တရာပြည်၌ဒုတ္တပေါင်အမည်နှင့်မင်းကြီးဖြစ်တော်မူလာ၏။

ထိုအခါ ဂဝံပတေ။ ရသေ့၊ သိကြား၊ နဂါး၊ ဂဠုန်၊ စန္ဒ၊ ပရမေသုရာ ဤသူမြတ် ခုနစ်ယောက်တို့သည်

ဖုရားသခင်များဒိတ်တော်ယိုသည်နှင့်အညီ မြို့တည်အပ်သောအကြောင်းကို စုရုံးတိုင်ပင်ကြ၍ သာယာညီညွတ်စွာသော မြေအပြင်ဝယ် သိကြားမင်းသည် စက်တိုင်၌ရပ်နေပြီးလျှင် နဂါးကိုစက်ကြီးပြု၍ လှည့်တော်မူ၏။ ထိုသို့နဂါးစက်ကြီးဖြင့်ရပ်သောအရာ၌ အချင်းအားဖြင့် တယူဇနာ အဝန်းအားဖြင့် သုံးယူဇနာယိုသော တံခါးကြီး သုံးဆယ့်နှစ်တံခါး၊ တံခါးငယ်သုံးဆယ့်နှစ်တံခါး၊ ကျုံးမြောင်းပစ္စင် ရင်လျှောက်၊ တန်ဆောင်းပြအိုးစသော မြို့အင်္ဂါခုနစ်ပါးနှင့် ထူးဆန်းတင့်တယ်လှစွာသော သိကြားနေရာ သုဒဿန မြို့ကဲ့သို့ မြက်သော အသရေကိုဆောင်သော သရေခေတ္တရာ ရွှေမြို့တော်ကိုတည်၏။

မင်းကြီးအားထိုက်သော ဂိမ္မာနဥတု၊ ဝဿာနဥတု၊ ဟေမန္တဥတု၊ သုံးပါး၌ ဧွေ့လျော်ချော်ပါးစေခြင်းငှာ ဘုံခုနစ်ဆင့်ယိုသောပြာသာဒ်၊ ဘုံခုနစ်ဆင့်ယိုသောပြာသာဒ် ဘုံဘဏ္ဍိယံ၊ ဆင့်ယိုသောပြာသာဒ်၌သို့သောပြာသာဒ်နန်းသုံးဆောင်တို့ကိုလည်း၊ နတ်တို့လုပ်၍၊ မြို့နှင့်တကွ ခုနစ်ရက်အတွင်း တွင်ပြီး၏။

ထိုသို့မြို့၏ကိရိယာ၊ နန်း၏ကိရိယာ၊ အပြည့်အစုံပြီးပြေလျှင်၊ ဒုတ္တပေါင်မင်းကြီးအား သိကြားမင်းသည် လက်တော်မလျက် ရွှေနန်းတင်တော်မူ၏။ ရာဇဘိသေကခံတော်မူ၏။ ထိုမင်းမိဖုရားကား ပျူမိဖုရားကို မေညးတော် မဟာသမ္ပဝမင်းကြီးမိဖုရားမြောက်၍ မြင်သော နှမတော်စန္ဒာဒေဝီမိဖုရားလည်းတပါး နဂါးမင်းသမီးတေစန္ဒီလည်းတပါး၊ ဤနှစ်ပါးတည်း။ သိကြားမင်းလည်း သီလဝံသကားအစပျံသော မင်းမြောက်တန်းဆာငါးပါးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဧကရာဇ်မင်းတို့နှင့်ထိုက်တန်သော မင်းဆောင်မင် ယောင် မင်းခမ်းမင်းနာတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ရန်သူအပေါင်းတို့ကို နှိမ်နင်းစေခြင်းငှာ အဓိနွမာလုံအစပျံသော ခေါင်းလောင်းစည်ကြီးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ မင်းကြီးကိုရွက်ဆောင်နိုင်သော အရပ်အားဖြင့်တဆယ့်ငါးတောင်၊ အလျားအားဖြင့် အတောင်နှစ်ဆယ်ယိုသော နာဠာဂီရိဆင်နှင့်တကွ၊ ဝလာဟက မြင်းတို့ကိုလည်းကောင်း၊ မင်းကြီး၌ မပြတ်စောင့်ရှောက်စေခြင်းငှာ နတ်သူရဲဘက်ျီရဲခုနစ်ယောက်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ သံတမန်စေခြင်း၌ လိမ္မာသော ဘုန်းပညာအင်္ဂါရှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော အမတ်ငါးပါး၊ ငရဲကျား၊ ပဉ္စင်းဖြူ၊ ပဉ္စင်းညိုတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အတွင်းပင်လယ်၊ အပြင်ပင်လယ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဒုတ္တပေါင်မင်းကြီးအား သိကြားမင်း ဆောင်နှင်းပေ၏။ ဒုတ္တပေါင်မင်းကြီးသည်လည်း ဘုန်းကြီးသောမင်းဖြစ်၍၊ နင်းတိုင်းနင်းတိုင်း မြေကြီးတို့သည် ကျွန်ုပ်ကုန်၏၊ သိကြားမင်းသည်လည်း မိမိ၏ဘုန်းခိုးအာနုဘော်အားဖြင့် လှမ်းတိုင်းလှမ်းတိုင်းသောအခါ၌၊ သံမှီခံစေ၏၊ ဇမ္ဗူဒီပါကျွန်းမှစ၍၊ အသုရာပြည်၊ နဂါးပြည်တိုင်အောင် လက်နက်နိုင်ငံဖြစ်၍၊ အခွန်ခံသောဟူ၏။

အခွန်ခံသောအကြောင်းကား၊ အထူးထူးသောမှာစာတို့ကို ရေးစေပြီးသော် လုံပျံတွင်ဆွဲပြီးမှ၊ လုံထိုးတောင်သို့တက်တော်မူ၍ မင်းကြီးလက်တော်ဖြင့် ထိုးသည့်ယိုသော် ဆိုခဲ့ပြီးသောမင်းတို့၏ ဥက္ကောင်းနှိုက်ကျအံ့သကဲ့သို့ တည်လေ၏။ ထိုအခါ ထိုထိုသောမင်းတို့သည်လည်း သာယာချေငံသောစကားဖြင့် ယေရိသေစွတောင်းပန်၍ အထူးထူးသော ပူဇော်သက္ကာရတို့ကိုပြုမှ လှပျံသွားသောဟူ၏။ ခေါင်းလောင်းကြီး စည်ကြီးဖြင့် အခွန်ခံသောအခါလည်း၊ ဤကဲ့သို့ တချက်တီးသည်ယိုသော် ထိုထိုသောလူမင်း နဂါးမင်းတို့နားရင်း၌ ဝံဘိသကဲ့သို့ ထိုအသံတို့သည် တည်လေ၏။ ထိုအခါ ထိုထိုသို့သောမင်းတို့သည် ရိသေခယမ်းသောစကားဖြင့်တောင်းပန်သည်ဖြစ်မှ အသံစသောဟူ၏။

ထိုသို့အခွန်ခံသောအခါ၊ ဇမ္ဗူဒီမြေအပြင်ဝယ်ယိုသော တရာသောမင်းတို့သည် သမီးကညာရတနအစပျံသော ဆင်ရတနာ မြင်းရတနာတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပတ္တမြားအစပျံသော ရွှေငွေရတနာတို့ကိုလည်းကောင်း သားမွေးဖြင့်ပြီးသောပုဆိုး၊ ဝိုးချည်ဖြင့်ပြီးသောပုဆိုး၊ ကြာချည်ဖြင့်ပြီးသောပုဆိုး ဝါချည်ဖြင့်ပြီးသောပုဆိုးတို့ကိုလည်းကောင်း နှစ်တိုင်းနှစ်တိုင်းလျှင် ဆက်လာရကုန်၏။

ထိုမင်းလက်ထက် ဆင်ဖြူသုံးရဲခြောက်ဆယ်၊ ဆင်မည်းသုံးကုဋေခြောက်သန်း စစ်သည်သူရဲအပေါင်းတခေါ်ဘဏီယိုသောဟူ၏။

ဘုရားသခင်တပည့်သားတော် ရဟန္တာမြတ် သုံးထောင်အားလည်း နေ့တိုင်းမပြတ်လျှင် ပစ္စည်းလေးပါးထောက်ပံ့၍ ဆရာပြုတော်မူ၏။

ခပ်သိမ်းသောပြည်သူတကာအပေါင် တို့ ကိုးကွယ်စိမ့်သောငှာ၊ ဘုရားရှင်သာရိရိကဓါတ်တော်ကို စေတီပုထိုးတည်တော်မူသည်။ ထိုစေတီတို့အမည်ကား သောကြမ္မာဘူသော ကောင်းမှုတော်ဘဆူ၊ ညည်းညည်း ဟူ

သော ကောင်းမှုတော်တဆူ၊ စည်စည် ဟူသော ကောင်းမှုတော်တဆူ၊ ပေါပေါ ဟူသော ကောင်းမှုတော်တဆူ
လျော့လျော့ ဟူသော ကောင်းမှုတော်တဆူ၊ ပြသိတင် ဟူသော ကောင်းမှုတော်တဆူ၊ ဘုရားတောင် ဟူသော
ကောင်းမှုတော်တဆူ၊ ဆုတောင်းပြည့် ဟူသော ကောင်းမှုတော်တဆူ၊ ထိုမှတပါးလည်း ဖုရားရှင်လက်ရုံးတော်
ဓါတ်ကို ဋ္ဌာပနာပြု၍ မြင်ပါဟု ဟူသော ကောင်းမှုတော်တဆူ၊ ဘုရားရှင် နဖူးသင်းကျစ်တော် ဓါတ်တော်တို့ကို
ကမ်းယံပြည်မှယူ၍တည်သည်ဟူသော ပုထိုးကြီး တဆူပေါင်းတဆယ်တဆူတည်း။

ထိုမင်းလက်ထက်တော်၌ ဖုရားရှင်သာသနာတော်ကား ထင်ရှားစွာဖြစ်၏။ ထိုမင်းကား နောင်လာလတ္တံ့
သော မင်းတို့မှတ်သားစိမ့်သောငှါ၊ ရဟန္တာသုံးထောင်နှင့်တိုင်ပင်တော်မူ၍၊ ဝေသိမ္မိသော သတ္တဝါအပေါင်းတို့
၏ စီးပွားအလို့ငှါ၊ အပါယဂတိပုပ္ဖာယံ၊ အစချီသောဓမ္မသတ်ကျမ်းပြုတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဘုန်းလက်ရုံး အာဏာနှင့်
ပြည့်စုံတော်မူသော ဒုတ္တပေါင် မင်းကြီးသည် တရံသောအခါ မုန့်သည်မတယောက်သည်၊ ဆရာရဟန်းအား
လှူသောကျောင်းဝတ်မြေလယ်ငါးပယ်မျှကိုသိမ်းယူတော်မူမိချေသောကြောင့် သိကြားမင်းပေးသော လှံပျံသည်
လည်း စေ၍မသွားပေ၏။ ခေါင်းလောင်းကြီး စည်ကြီးတို့သည်လည်း တီး၍မမြည်ရှိ၏။ ထိုသို့သောအခါ၊
မင်းကြီးသည် ရဟန္တာမြတ်တို့အား၊ ထိုအကြောင်းကို နားတော်လျှောက်၏။ ရဟန္တာမြတ်တို့လည်း ညာဏ်ဖြင့်
ဆင်ခြင်တော်မူသည်ဟိုသော်၊ မုန့်သည်မငယ်သည် ဆရာရဟန်းအား လှူသော ကျောင်းဝတ်မြေလယ် ငါးပယ်
ကို သိမ်းယူတော်မူသောကြောင့်ဖြစ်သည် အကြောင်းကိုမြင်တော်မူလေ၏။ ရဟန္တာမြတ်တို့လည်းမင်းကြီးသည်၊
မအပ်သောဝတ္ထုပစ္စည်းတို့ကိုသိမ်းယူတော်မူမိချေသောကြောင့် ဤအကြောင်းတို့သည်ဖြစ်ချေသည်ဟုမိန့်တော်
မူကုန်၏။ မင်းကြီးလည်းထိုလယ်ငါးပယ်ကို မုန့်သည်မဆရာအား လှူတော်မူလေ၏။ ထိုသို့လှူတော်မူသော်လည်း
မတင့်မအပ်မသန့်မရှင်းသောဝတ္ထုကို သိမ်းတော်မူမိချေသောကြောင့်၊ လှံပျံအစယိုသော ခေါင်းလောင်းကြီး
စည်ကြီးတို့သည် စေ၍မသွားပေ၏။ ထိုသို့စေ၍မသွားပေသော်၊ ထိုသို့သော မင်းတို့ဆက်မြဲသော အခွန်တို့
သည် မရောက်သည်ဖြစ်၍ ကြီးစွာသောအမျက်တော်သည်ဖြစ်၏။

တရံသောအခါ၊ ပဉ္စင်းဖြူပဉ္စင်းညိုတို့ကိုခေါ်တော်မူ၍၊ ဟယ်အမတ်တို့ ငါ၏နိုင်ငံတော်ဖြစ်သော ဇမ္ဗူဒီပါ
ကျွန်းနိုင်ငံယိုကုန်သော မင်းတို့သည်၊ ဆက်မြဲဖြစ်သော အခွန်ဘဏ္ဍာကိုမဆက်၊ အမတ်တို့သွား၍ အခွန်ကို
တောင်းချေဟုစေတော်မူ၏။ ပဉ္စင်းဖြူပဉ္စင်းညိုတို့လည်း အလုံးအရင်းအမျှားနှင့်၊ ခုနစ်နှစ်တိုင်တိုင် အခွန်ခံ၍
ဆက်၏။ မင်းကြီးလည်း ပဉ္စင်းဖြူပဉ္စင်းညိုတို့ကို ရှည်လတ်သော်၊ ယုံကြည်တော်မမူ၍၊ ဥပါယ်တမည်ဖြင့် ကွပ်
မျက်တော်မူတ၏။ ထိုသို့ပဉ္စင်းဖြူပဉ္စင်းညိုတို့ကို ကွပ်မျက်တော်မူလျှင်၊ ဘုန်းလက်ရုံးအာဏာနှင့် အခွန်တောင်း
မည့်သူမယိုသည်ဖြစ်၍၊ မင်းကြီးကိုယ်တိုင်တော် နဂါးမှဆက်လာသောနဂါးကြေးလှေကိုစီးတော်မူ၍၊ ဇမ္ဗူဒီပါ
ကျွန်းအလုံးကိုအခွန်ခံတော်မူ၏။

တရံရောအခါ၊ ပန်ထွာပြည်သို့ ရောက်တော်မူလေ၏။ ပန်ထွာမိဖုရားလည်း မကောင်းသောနှလုံးဖြင့်
မကောင်းပုဆိုးကိုယူစေ၍ အထူးထူးသော စီရင်ခြင်းဖြင့် နူးညံ့သိမ်မွေ့စွာလက်သုတ်ပုဝါကို စီရင်ပြီးသော်မင်း
ကြီးအားဆက်လေ၏။ မင်းကြီးလည်း မရူးမစမ်းမဆင်မခြင်ယုံကြည်ဘော်မူ၍၊ ထိုလက်သုတ်ပုဝါဖြင့် မျက်နှာ
တော်ကိုသုံးသပ်တော်မူမိချေ၏။ ထိုအခါ၊ မင်းကြီးနဖူးတော်၌ ဖွဲ့ရှင်သည်ကွယ်ခဲ့၏။ ထိုဖွဲ့ရှင်ကွယ်ခဲ့သည်ဟိုသော်
နဂါးမင်းသမီးဘော် ဘောစန္ဒီလည်း သွားခဲ့၏။ မင်းကြီးလည်း နှလုံးမသာ ယိုဘော်မူသော် နေပြည်တော်သို့
ပြန်တော်မူခဲ့၏။

ထိုအခါ မင်းကြီးသည် ထွေးခံ၌ ထွေးမြဲ တံတွေးကို ထွေးတော်မမူ။ မဟာသမုဒ္ဒရာ၌ ထွေးတော်မူမိ
လေ၏။ ထိုသို့မင်းကြီးပြုတော်မူဘူးသော ကုသိုလ်ကံသည် ကုန်ခြင်းသို့ ရောက်သည် ဖြစ်၍ နဂါးတို့သည်
အမျက်ခြောင်းခြောင်းထွက်ကုန်သည်ဖြစ်၍ နဂါးကြေးလှေနှင့်တကွ နဂါးပြည်သို့ ဆောင်ယူလေကုန်၏။ ဒုတ္တ
ပေါင် မင်းကြီးကား အိမ်နိမ့်သုံးဆယ်ငါး၊ စည်းစိမ်ခုနစ်ဆယ်၊ သက်တော်ဘရူးငါးနှစ် သာသနာတော်နှစ်
တရားခုနစ်ဆယ် တခုရောက်သောအခါ၊ နဂါးတို့ဆောင်ယူလေ၏။

ဒုတ္တပေါင်မင်းနတ်ရွာစံပြီးနောက်၊ ၎င်း၏သားတော်ဒုတ္တရန်မင်းဖြစ်၏။ ဒုတ္တရန်မင်းမှအစ၊ သုပညာနဂရ
ဆိန္ဒမင်းလက်ထက်တိုင် သရေရေကျရာ မင်းတို့မှာ ၂၄-ဆက်၊ ဒုတ္တပေါင်မင်းနှင့်တကွသော် ၂၅-ဆက်ယှိ၏။
၎င်းမင်းတို့အမည်များနှင့် နန်းစံနှစ်တို့မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်၏။

နံပါတ်	မင်းအမည်	နန်းစံနှစ်	အကြောင်းအရာ
၁	ဒုတ္တပေါင်	၇၀	ကြက်ခေါင်းစား ငတပါးမင်း၊ ထိုမင်းကား ဒုတ္တပေါင် မင်းရိုးမဟုတ်၊ တပါးကမင်းဖြစ်သောကြောင့်၊ ငတပါးဟူ၍ နောက်မှ တွင်၏။
၂	ဒုတ္တရန်	၂၂	
၃	ရန်ပေါင်	၅၀	
၄	ရန်မန်	၅၀	
၅	ရက္ခန်	၃၁	
၆	ခန်းလောင်း	၃၀	
၇	လက်ခိုင်	၃၄	
၈	သီရိခန်	၂၀	
၉	သီရိရာဇ်	၉	
၁၀	ငတပါး	၅	
၁၁	ပါပိရန်	၆၆	ထိုမင်းနန်းတက်သောနှစ်ကား သာသနာတော်နှစ် ၆၁၇-ခုဖြစ်၏။ ၎င်းမင်း လွန်တော်မူသောနှစ်၌၊ သာသနာတော်နှစ် ၆၂၄-ခုဖြစ်၏။ ထိုကို ဖြိုက်နီးရောက်လတ်သော်၊ လောကနန္ဒာ ကျောက်စကားအရပ်၌ သိကြား နတ်မင်းသည်၊ မဟာလူက ပုဏ္ဏားအယောင်ဖြင့်၊ ဒေါဒေါရသ-၆၂၂-ကိုဖြို၍၊ အတိုး သက္ကရာဇ်၊ နှစ်၊ ဟုကျောက်ထက်တွက်ပေးခဲ့၏။ ဟုဆိုသည်။
၁၂	ရန်မုက္ခ	၁၅	
၁၃	ရန်သိမ်	၃	
၁၄	ရန်မုဇ္ဈလိန္ဒ	၁၅	
၁၅	ဘေရိန္ဒ	၁၂	
၁၆	မုဇ္ဈလ	၅	
၁၇	ပုဏ္ဏ	၃	
၁၈	သာခ	၃	
၁၉	သာသိ	၃	
၂၀	ကန္တ	၁	
၂၁	ကန်တက်	၃	
၂၂	ဘိဇ္ဇ	၄	
၂၃	သုမုန္တရီ	၇	
၂၄	အတိတြာ	၃	ထိုမင်း လက်ထက် သရေခေတ္တရာ ပြည်ကြီးပျက်၍၊ မင်းဆက်ပြတ်လေသည်။
၂၅	သုပညာနဂရဆိန္ဒ	၁၁	

သရေခေတ္တရာပြည် ပျက်ရခြင်းအကြောင်းရင်း။

သုပညာနဂရဆိုခွဲမင်းလက်ထက်သို့ ရောက်သောအခါ၊ သရေခေတ္တရာပြည်ကြီးပျက်၍၊ ပျူ၊ ကမ်းယံ၊ သက်တိုသုံးစုကွဲလေ၏။ ပြည်ကြီးပျက်ရသည့် အကြောင်းမှာ၊ တန့်ရှေးအခါ၊ ကမ်းယံပြည် သောင်းကျန်းလေသည်ကို စစ်အင်္ဂါလေးပါးနှင့်တကွ၊ မင်းကြီး လုပ်ကြံတော်မူမည်ဟူ၍၊ ချီတော်မူလေ၏။ ကမ်းယံပြည်ကို အောင်တော်မူလျှင်၊ ထိုပြည်တွင် မဇ္ဈိမပူရိသအဘောင်နှင့် ရှစ်ဆယ်ရှစ်တောင်၊ ရွှေဆင်းတု ဘုရားကို မြင်တော်မူလေသော်၊ ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်မြတ်ကို ဖူးတွေ့ရသကဲ့သို့ အလွန်သဒ္ဓါတော် မူသည်ဖြစ်၍၊ ညနံနက်မပြတ် ဝတ်ပြုတော်မူ၏။ ထိုသို့ခရီးသွားကုသေ့ဆယ်၊ ဥပမာသော၊ အဒိမေတ္တယျ ဘုရားရှင်နှင့် သဏ္ဌာန်တော်ဘူသော ရုပ်တုတော်နှိုက် သုံးနှစ်တိုင်တိုင်ခွာ၍ မသွားရက်သောအားဖြင့် နေတော်မူ၏။ မှူးဘော်မတ်တော်ဘိုးလည်း ဘုန်းကြီးသောအရှင် ဆင်မြင်း ဗိုလ်ပါ၊ ညောင်းညာကြပြီ။ နေပြည်တော်သို့ အလျင် ပြန်တော်မူလော့ဟု နားတော်လျှောက်ကြလေ၏။ မင်းကြီးလည်းဤသို့မိန့်တော်မူ၏။ ငါသည် သဗ္ဗညု ဘုရားရှင် ရုပ်တုတော်ကိုခွာ၍ သွားအံ့သောငါ့မတတ်နိုင်။ ဤဘုရားရှင်ရုပ်တုတော်ကိုရတနာဖောင်ကြီးစွာ စီရင်၍၊ ဖောင်ထက်တင်ပြီးသော်၊ နဂါးရစ်တောင်ကိုလှည့်၍၊ မဟာသမုဒ္ဒရာဖြင့်သရေခေတ္တရာနေပြည်တော်သို့ဆောင်ယူမည်ဟူ၍ မိန့်တော်မူ၏။ အမတ်ဗိုလ်ပါတို့လည်း မင်းကြီးသည်မဖြစ်နိုင်ရာသောအကြံတော်ကိုကြိုဘိသည်။ ဤသို့ကြံတော်မူသည်ယိုသော်၊ ငါတို့သားမယားတို့ကို မတွေ့မမြင်ရပြီဟု နှလုံးမကြည် ယုံကြ၏။ အမတ်ဗိုလ်ပါတို့လည်း၊ တိုင်ပင်ကြ၍၊ ဘုရားရှင်ရုပ်တုတော်အောက်၌၊ ဥမင်တူးလေ၏။ ရုပ်တုတော်သည်လည်း ရွှေအတိသွန်းဖြစ်၍၊ လေးသောကြောင့် လည်းတော်မူလေ၏။ မင် ကြီးလည်း ဘုရားရှင်ရုပ်တုတော်လည်းသည်ကိုမြင်တော်မူလျှင် အမတ်တို့ အဘယ့်ကြောင့် ဘုရားရှင်ရုပ်တုတော်လည်းဘိသနည်းဟု မေးတော်မူ၏။ အမတ်ဗိုလ်ပါတို့လည်း ဆရာဘော်ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြတော်မူသည်ဟု နားတော်လျှောက်ပေ၏။ မင်းကြီးလည်း ထိုစကားကို ကြားတော်မူသော် နှလုံးမသာယံ၍၊ ခပ်မဆိတ်နေတော်မူလေ၏။ မှူးမတ်ဗိုလ်ပါတို့လည်း ထင်းတယောက် တချောင်း မီးသွေးတဆုပ် ထည့်ကြ၍၊ မီးတိုက်လေ၏။ ထိုသို့ တိုက်လေသော အဖြစ်ကို မင်းကြီးမြင်တော်မူလျှင် ဤသို့ မေးတော်မူပြန်၏။ အမတ်တို့အဘယ့်ကြောင့် ဘုရားရုပ်တုဘော်ကို မီးတိုက်ဘိသနည်းဟု မိန့်တော်မူ၏။ အမတ်ဘိုးလည်း ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်တော်မူ၍၊ နတ်တို့သုဂြိုဟ်လေသည်။ နားတော်လျှောက်ကုန်၏။ မင်းကြီးလည်း မဟုတ်သော စကားကိုလျှောက်သည်ဟု နှလုံးမသာဖြစ်၍၊ ဆိတ်ဆိတ် နေတော်မူ၏။ အမတ်ဗိုလ်ပါတို့လည်း မင်းကြီးအားအမျက်ထွက်လတ္တံ့သည်ကို ကြောက်သဖြင့် ထက်ဝယ်တော် တတောင်ပြည့် ယိုသော အဌာသ နှစ်ကျပ် ရှစ်ဆူသော ဖုရားရှင်ရုပ်တုဘော်ကိုးစွာစင်အတိသွန်း၍၊ မင်းကြီးအားဆက်သလေ၏။ ရွှေလျက်လည်းသွန်းလုပ်၍၊ ဆက်ကြလေ၏။ မှူးမတ်ဗိုလ်ပါတို့လည်း များစွာယူလေကုန်၏။ မင်းကြီးလည်း သရေခေတ္တရာနေပြည်တော်သို့ ပြန်တော်မူလေ၏။ ထိုဥစ္စာတို့ကိုပြည်သူတို့ သုံးစွဲသောအခါ သူမြတ်ခုနစ်ယောက်တည်သောပြည်မြတ်သည် စနောင်စနင် ယိုသည်ဖြစ်၍၊ လူစားယက်စား ခိုးသားထားပြုထူထပ်သောအားဖြင့် ကွပ်ညှပ်မနိုင်ယိုခဲ့၏။

ထိုအခါ လေပွေ ကြီးလာ၍၊ စကောလွင့်သည်ကို စကောရှင်မိန်းမသည် ငါစကော ငါစကောဟူ၍၊ လိုက်လေသည်ကိုအစပြု၍၊ ငစကော စစ်သူကြီးလာသည်ဟူ၍၊ တပြည်လုံးထိတ်လန့်သောအားဖြင့် ထိုပြည်နှိုက် နေကုန်သောသူတို့သည် သုံးစုကွဲ၏။ မင်းကြီးလည်း ထိုအခါ နာတော်မူ၍၊ အိမ်နိမ့်တဆယ့်ခုနစ်နှစ်၊ စည်းစိမ်တဆယ့်တနှစ် သက်တော်နှစ်ဆယ့်ရှစ်နှစ်သော် အနိစ္စရောက်တော်မူ၏။

မင်းကြီးသည် သက္ကရာဇ်တို ငါးခုတွင် မင်းဖြစ်တော်မူ၏။ ထိုမင်း လက်ထက် သရေခေတ္တရာပြည်ကြီး မင်းဆက်ပြတ်လေသည်ကိုစွဲ၍၊ နှောင်းမှ နဂရဆိုခွဲဟုတွင်၏။

ကမ်းယံဆိုသည်ကား သံတွဲမှစ၍၊ ဘောင်စဉ်ခုနစ်ခရိုင်၌ နေသောသူတို့ကို ဆိုသတည်း။

ဤသို့အားဖြင့် မှန်နန်းမဟာရာဇဝင်တော်ကြီး၌လာယုံရာ၊ သရေခေတ္တရာဆိုသည်မှာ ပျူတို့ပြည်ဖြစ်၏။ တကောင်းမင်းယောက်ဖတော် ရှင်ရသေ့ သီတင်းသုံးသည်ကို အကြောင်းပြု၍ ရသေ့ပြည်ဟု နောက်မှတွင်၏။ ရသေ့ကြီး၏ တူတော်များ ဖြစ်ကြသော မဟာသမ္ဘဝ၊ ဣန္ဒာသမ္ဘဝ မင်းနှစ်ပါးကို အကြောင်းပြု၍လည်း တကောင်းဆက်ဖြစ်၏။

ပုဂံပြည်ကျန်စစ်သားမင်း၏ ကျောက်စာများတွင်
သရေခေတ္တရာပြည်အကြောင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပါယိုသောအချက်အလက်များ။

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မှန်နန်း မဟာရာဇဝင်တော်ကြီး၌၊ သရေခေတ္တရာမြို့တည် နန်းတည် အကြောင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍၊ ဂဝံပတေ၊ ရသေ့၊ သိကြား၊ နဂါး၊ ဂဠုန်၊ စန္ဒီ၊ ပရမေသုရာ၊ ဤသို့မြတ်ခန့်စံယောက် တို့သည်၊ ဖုရားသခင်ဗျာဒိတ်တော်အတိုင်း၊ သရေခေတ္တရာမြို့ကို စတင် တည်ထောင်ကြောင်း၊ ထိုသို့မြို့၏ကိရိယာ၊ နန်း ၏ ကိရိယာ အပြည့်အစုံပြီးပြေလျှင်၊ ခုတ္တပေါင်မင်းကြီးအား သိကြားမင်းသည် လက်တော် မလျက် ရွှေနန်းတင်တော်မူ၍၊ ရာဇဘိဓမ္မက ခံဘော်မှုကြောင်းပါယိုရာ၊ ထိုမြို့တည် နန်းတည်စာတမ်း၌၊ ကျန်စစ်သား မင်းကြီး၏ကျောက်စာတို့တွင်မူတမျိုးတဖုံပါယို၏။ ပါယိုပုံမှာ၊ တရံရောအခါဖုရားသခင်သည် ဇေတဝန်ကျောင်း တော်၌သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ်၊ လာလတ္တံ့သောနောင်အခါ၌၊ ဖုရားပရိနိဗ္ဗာန်ပြီးနောက်၊ အနှစ် တထောင့် ခြောက်ရာသုံးဆယ် နှစ် (အချို့ကျောက်စာ၌အနှစ်တထောင့်ခြောက်ရာနှစ်ပါယို၏) လွန်မြောက်သော အခါ၊ အရိမဒ္ဒနပုရပြည်၌ ဖုရားရှင်သာသနာတော်သွန်းကား ချီးပင့်မည့်မင်းဖြစ်ပေါ်လိမ့်မည့်အကြောင်း၊ ထိုမင်း သည် အခြားမဟုတ် ဗြိတိဘုဝနာဒိတုဓမ္မရာဇာမင်း (ကျန်စစ်သားမင်း) အမည်နှင့်မင်းဖြစ်ပေါ်မည်အကြောင်း ကိုမြင်တော်မူ၍၊ ဖုရားသခင်သည်ပူးတော်မူ၏။

ထိုသို့ပူးတော်မူသောအခါ၊ မဖြစ်မိသော အံ့ဩဘွယ်တို့ ဖြစ်ခြင်းကို၊ ရှင်အာနန္ဒာသည် မြင်တော်မူ၍၊ အကြောင်းကိုလျှောက်ထားမေးမြန်းသော်၊ ဖုရားသခင်သည်အာနန္ဒာအား ဤသို့မိန့်တော်မူ၏။ အာနန္ဒာ၊ နောင် အခါ၌၊ ဗိဿနိုး အမည်ယိုသော၊ တန်ခိုးဣဒ္ဓိပါဒ်ကြီး၍၊ အဘိညာဉ်ငါးပါးနှင့်ပြည့်စုံသော ရသေ့တပါးသည်၊ ငါ့သားဂဝံပတိ၊ သိကြားမင်း၊ ဝိသကြိုနတ်သား၊ နဂါးမင်းတို့နှင့်တကွ၊ သီသီတိမြို့ကိုတည်ဆောက်လတ္တံ့၊ ထိုအခြင်း အရာသည်၊ ငါပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသည့်နှစ်တွင်ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့၊ ထိုမြို့သည်နှစ်ပေါင်း တထောင့်နှစ်ရာတည်လတ္တံ့၊ ဗိဿနိုး သည် သီသီတိမြို့တွင်မင်းဖြစ်၍၊ အသက်အတိုင်းနေပြီးလျှင် ဗြဟ္မာဘုံ၌ဖြစ်လတ္တံ့၊ ငါ၏ သာသနာတော်နှစ် တ ထောင့်ခြောက်ရာသုံးဆယ် နှစ်ယိုသောအခါဗိဿနိုးသည် ဗြဟ္မာဘုံမှ စုတေ၍၊ အရိမဒ္ဒနပုရမည်သော ပုဂံပြည်၌၊ ဗြိတိဘုဝနာဒိတုဓမ္မရာဇာအမည်နှင့်မင်းဖြစ်လတ္တံ့ဟု ဗျာဒိတ်ကြားတော်မူ၏။

သီသီတိဆိုသောမြို့၏အမည်ကို ပုဂံရွှေစည်းခုံဖုရားကြီးကုန်းတော်ပေါ်ယို ကျန်စစ်သားမင်း၏ကျောက်စာ ၌ တွေ့ရ၏၊ ယင်းကို ကျန်စစ်သားမင်း၏ ပုဂံတူရှင်တောင်ခြေရင်း၌ယိုသောမြက်နွယ်ကျောက်စာ၌ “ဗြိတိတ်” ဟု ရေးသားခေါ်ဆိုချက်ပါယို၏။ ယင်းကို ရွှေဆံဘော်ဖုရား ခြေတော်ရင်း၌ တွေ့ရှိရသော ကျန်စစ်သားမင်း၏ မွန်ကျောက်စာတွင် “ဗြိက္ခေတြာ” ဟု ရေးမှတ် ခေါ်ဆိုချက်ပါ၏။ ထို့ကြောင့် “သီသီတိ” ဗြိတိတ်၊ ဗြိက္ခေတြာ” တို့သည် “သရေခေတ္တရာပြည်” ၏ အမည်ချည်းဖြစ်ကြောင်းကိုသိရ၏။ ပြည်ရွှေဆံဘော်ဖုရား၏ ခြေရင်း၌ တွေ့ယို ရသောကျောက်စာကို ရေးထိုးသောနှစ်မှာ ဂေါစာသကရာဇ် ၄၅၅ ခုနှစ်ဖြစ်သည်ဟုတွေ့ယိုရ၏။

ဤသို့အားဖြင့်၊ မှန်နန်း မဟာရာဇဝင်တော်ထွက် စကားရပ်များနှင့် ကျန်စစ်မင်း၏ မွန်ကျောက်စာများ ထက်စကားရပ်များကို ချဉ်းချိန်နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လိုက်သော်၊ မှန်နန်းအလိုအားဖြင့် သရေခေတ္တရာမြို့ကို ပဌမတည် ထောင်သောမင်းမှာ ခုတ္တပေါင်မင်း ဖြစ်၏။ တည်ထောင်သောနှစ်မှာ သာသနာနှစ် တရာတခုနှစ် ဖြစ်၏။ မြို့တည်နန်းတည်ရာ၌ ကူညီစောင့်ရှောက်သောသူမြတ်တို့မှာ ခုနစ်ယောက်ဖြစ်၏။ ၎င်းတို့မှာ ဂဝံပတေ၊ ရသေ့၊ သိကြား၊ နဂါး၊ ဂဠုန်၊ စန္ဒီ၊ ပရမေသုရာတို့ဖြစ်ကြ၏။ တကောင်းမင်း ယောက်ဖတော် ရှင်ရသေ့ သီတင်းသုံး သည်ကိုအကြောင်းပြု၍ သရေခေတ္တရာမြို့ကို ရသေ့ပြည်ဟု နောက်မှတွင်၏။ မြို့၏အသက်မှာ သာသနာနှစ် ၁၀၁ ခုနှစ်မှ ၆၁၃ ခုနှစ်အထိ၊ နှစ်ပေါင်း ၅၁၀ ဖြစ်၏။

ကျန်စစ်သားမင်း၏ ကျောက်စာအလိုအားဖြင့် သရေခေတ္တရာမြို့ကို ပထမ တည်ထောင်စပြုသော မင်းမှာ ဗိဿနိုးရသေ့ကြီးဖြစ်၏။ တည်ထောင်သောနှစ်မှာ မြတ်စွာဖုရား ပရိနိဗ္ဗာန် စံယူတော်မူသောနှစ် သာသနာနှစ်

၁-ဖြစ်၏။ ရသေ့ကြီးကို ကူညီစောင့်ရှောက်ကြသော သူမြတ်တို့မှာ ၄-ယောက်ဖြစ်၏။ ၎င်းတို့မှာ ဂဝံပတေ၊ သိကြားနတ်မင်း၊ ဝိသုဒ္ဓိနတ်သား၊ နဂါးမင်းတို့ ဖြစ်ကြ၏။ မြို့၏အသက်မှာ နှစ်ပေါင်း တထောင်နှစ်ရာ ဖြစ်၏။

ဤကဲ့သို့ မှန်နန်းရာဇဝင်တော်သွက်နှင့် ကျန်စစ်သားမင်း၏ ကျောက်စာထွက်တို့မှာ ကွဲပြားကြသော်လည်း ထူးခြားမှတ်သားဖွယ်ကောင်းသော အချက်တချက်မှာ ၎င်းတို့တူညီချက်တချက်ဖြစ်၏။ ထိုတူညီချက်မှာ ကျန်စစ်သားမင်း လက်ထက်ကပင် (ဂေါစာသကရာဇ် ၄၄၆-၄၇၃ ခုနှစ် အတွင်း) မြန်မာပြည်တွင် သရေခေတ္တရာမ္ဗိသည် အတော်ပင် ရှေးကျသော မြို့ဖြစ်ကြောင်းကို သက်သေခံလျက် ယှိကြ၏။ ထို့ပြင်တချက်မှာ သရေခေတ္တရာမ္ဗိသည် ကျန်စစ်သားမင်းမတိုင်မီကပင် ပျက်လျက်ရှိကြောင်းကို သိရှိမှတ်သားရာ၏။

သုတေသီဆရာကြီးတို့ထင်မြင်ချက်

ထိုကဲ့သို့သောအခြင်းအရာကိုပြသော အခြားထောက်ခံချက်တို့မှာ အများပင်ယှိ၏။ သို့သော် အထက်ဖော်ပြပါ ရာဇဝင်လာနှင့် ကျောက်စာထွက်အခြားစကားရပ်တို့တွင် ဒဏ္ဍာရီပုံပြင်ဝတ္ထုဆန်သော စကားရပ်များ အများပင်ပါယှိသည်ဟု ယခုခေတ် ပညာယှိ သုခမိန်ကြီးတို့က ဆိုကြ၏။

ရှေးအခါက သရေခေတ္တရာမ္ဗိတွင်နေထိုင်ကြသော လူမျိုးတို့မှာ ပျူ၊ကမ်းယံ၊ သက်တို့ ဖြစ်သည်ဟု ရာဇဝင်အစောင်စောင်တွင် ပါယှိ၏။ ၎င်းတို့တွင် ပျူတို့သည် အထင်ရှားဆုံးသော လူမျိုး ဖြစ်ကြ၏။ ထို ပျူတို့၏ အကြောင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပညာယှိသုတေသီကြီးများ ရှာဖွေစုဆောင်း ရေးမှတ်ထားခဲ့သော စာရွက်စာတမ်းများမှာ မနည်းလှချေ။ အများပြည်သူတို့ လွယ်လင့်တကူ ကောက်ယူဖတ်ရှုနိုင်ကြရစေခြင်းငှါ၊ ၎င်းစာရွက်စာတမ်းတို့တွင် ပါယှိသော အချက်တို့ကို တနေရာတည်းတွင်စု၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် (The Ancient Pyu) ဟု စာခေါင်းကပ်လျက်၊ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသန အသင်းမှ ၁၉၆၀-ခုနှစ် အတွင်း ထုတ်ဝေဖြန့်ချိသော (Fiftieth Anniversry Publication No. 2) စာမျက်နှာနံပါတ် ၃၀၇-၃၂၁ တွင် ပျူတို့၏ အကြောင်းကို စုဆောင်းရေးသားလျက်ပါရှိသည်။ ၎င်းကို စုဆောင်းရေးသားသူမှာ အခြားပုဂ္ဂိုလ်မဟုတ်၊ မြန်မာပြည်၌ နှစ်ပေါင်းများစွာနေထိုင်၍ နာမည်ကျော်ကြားလျက်ရှိသော ဆရာကြီး ဒေါက်တာဂျီ၊ အိတ် (ချ)လု (စ)ပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းစာစောင်တွင်ပါသော သက်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်တို့ကို သုတေသီတို့အတွက် ချီး၍ အောက်တွင် မြန်မာဘာသာပြန်ဆို ရေးသားထည့်သွင်းလိုက်ပါသည်။

ခရစ်တော်ပေါ်စလောက်က မြန်မာပြည်အရှေ့ပိုင်းတဝိုက်တွင် အိန္ဒု၊နေရှားလူမျိုးတို့ကြီးစိုးလျက်ရှိကြ၏။ ထိုအခါက ထိုလူမျိုးတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုသည် တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်းမှ ဖျံ့နှံ့လာဟန်တူ၏။ ၎င်းသည် အာနံပြည်မြောက်ပိုင်း၌သာ၍ထင်ရှား၏။ မြန်မာပြည်၌လည်း ထိုအခြေအနေအတိုင်းယှိဟန်တူ၏။

သို့သော် အိန္ဒိယလူမျိုးတို့ ရောက်ယှိလာသည်နှင့် တပြိုင်နက် ဘိုနေရာများယှိ အခြေအနေမှာ ရုတ်တရက် တမျိုးတမည် ပြောင်းလဲသွားလေသည်။ အိန္ဒိယလူမျိုးတို့ ရောက်ယှိလာကြသောခေတ်ကို ပြောရလျှင် ခရစ်တော်မပေါ်မီ ၁၀၉ ခုနှစ်တွင် တရုတ်လူမျိုးတို့သည် ယူနံအရှေ့ပိုင်းကို သိမ်းယူ အုပ်စိုးခြင်း မပြုလုပ်မီကပင် တရုတ်ပြည်နှင့်အိန္ဒိယပြည်တို့သည် ကုန်းလမ်းခရီးဖြင့် တပြည်နှင့်တပြည်ဆောင်းဝယ်ဖောက်ကား သွားလာနေထိုင်လျက်ရှိကြ၏။ ခရစ်တော်နှစ် ၆၉-ခုနှစ်တွင် မြန်မာပြည်နယ်စပ်ယှိ ယွန်ချန်းမြို့ကို တရုတ်ဟန်မင်းတို့ သိမ်းယူ အုပ်ချုပ်လျက်ရှိ၏။ ထို့နောက်များမကြာမီ တောင်ပိုင်း ပင်လယ် ရေကြောင်းလမ်းခရီးဖြင့် သွားလာပေါက်ရောက်လျက်ရှိ၏။ ထိုခရီးဖြင့်စတင်သွားလာပြုလုပ်ကြသောသူတို့မှာ အိန္ဒု၊နေရှားလူမျိုးများနှင့် အိန္ဒိယလူမျိုးများဖြစ်ကြ၏။ သင်္ဘော ဆိုသော မြန်မာစကားသည် အိန္ဒိယပင်လယ် မယ်ဒေဂက်(စ)ကား ကျွန်းသူ ကျွန်းသားတို့နှင့် အင်ဒိုနေရှားသားတို့ သုံးလေ့ သုံးထ ယှိသော စကား ဖြစ်၍ ရှေးမာလာယု ကျွန်းသားတို့၏ စကားမှဆင်းသက်လာသောစကားဖြစ်၏။ ပတိုလီဒီ၏ ပြောပုံကို ထောက်ရလျှင် ခရစ်တော်နှစ် ၂-ရာစုနှစ်အစ

လောက် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသတို့၌ နေထိုင်ကြသောသူတို့သည် လူသားစားသော လူမျိုးများ ဖြစ်ဟန်တူ၏။ သို့သော် ထိုရာစုကုန်လောက်၌ တွေ့ရသောအခြေအနေအရဆိုလျှင် အတော်ပင် ပြောင်းလဲ သွားခဲ့ဟန်တူ၏။ တရုတ်ရာဇဝင်ဆရာတို့အလိုအားဖြင့် ဤကဲ့သို့ပြောင်းလဲသွားခဲ့ခြင်းမှာ အိန္ဒိယလူမျိုးများ လာရောက်နေထိုင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ဆို၏။ ခရစ်တော်နှစ် ၃-ရာစုနှစ် စောစောပိုင်းတွင် တရုတ်ဟန် မင်းဆက်ပြတ်လေ၏။ ထိုအခါမှစ၍ မြန်မာပြည်၌ အိန္ဒိယဩဇာလွှမ်းမိုးလျက်ရှိ၏။ လွှမ်းမိုးပုံမှာ မြန်မာပြည်၏ယဉ်ကျေးမှုအခြေခံဖြစ်သော စာပေအက္ခရာ၊ အနုပညာ၊ အကြံအစည် အယူအဆ၊ ဘာသာတရားတို့မှာ အိန္ဒိယပြည်မှ စတင်ပေါ်ပေါက်လာ၏။ ပျူလူမျိုးတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုအကြောင်းကိုဆွေးနွေးသည့်အခါ ထိုဖော်ပြပါအကြောင်းကိုထည့်၍ စဉ်းစားရန်လိုပေသည်။ သို့သော် ထိုစကားရပ်များသည် မြန်မာပြည် ကမ်းရိုးတန်း တလျှောက်နှင့် အတွင်းပိုင်း အနည်းငယ် ကွက်ကွက်ကလေးမျှလောက်နှင့်သာ သက်ဆိုင်၏။

မြန်မာပြည်၌ ဗုဒ္ဓဘာသာပေါ်ထွန်းလာခြင်းအကြောင်းကို တရုတ်ရာဇဝင်တို့တွင် ခရစ်တော်နှစ် ၃-ရာစုနှစ် ပဌမပိုင်းလောက်တွင် စတင်တွေ့ယူရ၏။ ထိုအခါက လင်းယန်ပြည်၌ ဗုဒ္ဓဘာသာအတော်ပင် ထွန်းကားနေသည်ဟုပါယုံ၏။ ထိုလင်းယန်ပြည်ဆိုသည်မှာ မြန်မာပြည်အလယ်ပိုင်းလောက်ဖြစ်သည်ဟု မှန်းဆရ၏။ သို့သော် ၎င်းပြည် မည်သည့်လူမျိုးများ နေထိုင်ကြသည်ဟု မသိနိုင်ပေ။ မလေးကျွန်းစွယ်၌မူကား အိန္ဒိယလူမျိုးများ ရောက်ရှိနေ၍၊ မြာဗူကုဏ္ဍား အယူဝါဒထွန်းကားနေကြောင်းကိုကားသိရ၏။ ထိုနေရာ၌ ထိုအခါက ဗုဒ္ဓဘာသာ နောက်ယုံလျက်ဖြစ်သည်ဟူ၍လည်းတွေ့ရ၏။ သို့သော် ထွန်းထွန်းကားကား ထင်ထင်ရှားရှား မဟုတ်သေးချေ။ အနည်းငယ်မျှသာဖြစ်၏။

ထို့နောက် မြန်မာပြည်နှင့် နယ်စပ်တကြောင်းကို ဆင်းမင်းတို့အဆက်လောက်တွင် (၂၆၅-၄၂၀၊ အေဒီ) တဖန်ကြားရပြန်သည်။ ကြားရပုံမှာ အနည်းငယ်ဒဏ္ဍာရီဆန်သည်။ ၎င်းအတိုင်းဆိုလျှင် မြန်မာပြည်နယ်စပ်ယုံ ယွန်းချန်းမြို့အနောက်တောင်ဖက်၌ နေထိုင်ကြသော လူမျိုးတို့သည် လူဆိုးလူရှင်းများဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတို့ကို ပုလူမျိုးဟုခေါ်သည်။ ၎င်းတို့နေထိုင်ရာဒေသများမှ ကြို့သတ္တဝါဆင်၊ လိပ်ခွံ၊ ကျောက်စိမ်း၊ ပယင်းကျောက်၊ ကြွေအံ့များ၊ ရွှေ၊ ငွေ၊ ဆား၊ သစ်ကြမ်းပိုး၊ ဝါပင်များ၊ တောင်ပေါ်စပါးများထွက်သည် ကိုယ်၌ထိုးကွင်းများ ထိုးထားသည် မျောက်အရေနှင့်ခိုင်း၊ လွှား၊ ကာလုပ်သည်၊ လေးနှင့်မြားသုံးသည် အချို့သည် လူသားစားလူများဖြစ်ကြသည် (ဧည့်သည်များကို အိမ်နီးပါးချင်းယှိ လူအိုလူမင်းများအသားနှင့် ကျွေးမွေးဧည့်ခံလေ့ရှိသည်ဟု ပြောကြသည်)။ အချို့မှာ အဝတ်ဝတ်လေ့မရှိ၊ အမြီးပါသည် ထိုလူမျိုးတို့နေရာဒေသကိုလွန်၍ ယွန်းချန်းမြို့ အနောက်တောင် လီခိုင်ပေါင်း ၃၀၀၀ လောက်အကွာတွင် ယဉ်ကျေးသော ပိယော လူမျိုးများနေထိုင်ကြသည်ဟုဆိုသည်။ ထိုလူမျိုးတို့သည် မင်းနှင့်အမတ် အဖေနှင့်သား လူကြီးနှင့်လူငယ်တို့ အတန်းအစားခွဲခြားထားသည်။ ၎င်းတို့ကိုင်ဆောင်သော ဓါးလုံမှာ ရွှေဖြင့်လုပ်သည် ၎င်းတို့တိုင်းပြည်မှထွက်သော ကုန်ပစ္စည်းများမှာ ဝါဖြင့်လုပ်သောအဝတ်ဖြူ၊ ကြွေအံ့များ၊ လေးညှင်း၊ အမွှေးအထုံအမျိုးမျိုးဖြစ်သည်။

ပျူ၏ အမည်များ။

အထက်တော်ဖော်ပြခဲ့သော တရုတ်ခေါ် ပိယော လူမျိုးကို မြန်မာတို့က ပျူဟုခေါ်သည်။ ဂျားဗားကျွန်းသူကျွန်းသားတို့က တူ-ထိ-ဆူး ဟုခေါ်သည်။ ကျန်စစ်သား၏ မွန်ကျောက်စာတချပ်တွင် လူသုံးမျိုးအမည်တို့ကို ဖော်ပြလျက်ပါယိုးရာ တမျိုးမှာ မိရမာ၊ တမျိုးမှာဧည့်၊ တခြားတမျိုးမှာ တိရိစ္ဆာန်ဖြစ်သည်။ မိရမာကား မြန်မာတည်း ဧည့်ဆိုသည်မှာ မွန်လူမျိုးကိုခေါ်သည် ပုဂံပြည် မြစေတီကျောက်စာ အက္ခရာအရေးအသား ဘာသာအရဆိုလျှင် လူမျိုးကြီးသုံးမျိုးယုံ၏ မွန်၊ မြန်မာ၊ ပျူဖြစ်၏။ ၎င်းသုံးမျိုးအနက် တိရိစ္ဆာန်မှာ ပျူလူမျိုးဖြစ်ရမည်ဟု ယူဆရ၏ ၉၈၂ ခုက ရေးသော ပါရှင်းမြေပုံစာအုပ်တအုပ်၌ မြန်မာပြည်၌ လူမျိုးသုံးဦးနှင့်စပ်ဆိုင်သော အညွှန်းစာများပါရှိသည်။ ၎င်းသုံးဦးအနက် တဦးမှာ တုဆုလ် ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

ပျူနိုင်ငံ။

ပျူတို့အကြောင်းကို ရှေးဟောင်းစာပေကျောက်စာများ၌ အထက်ဟန်လင်းကြီးမှအစ ပြည်မြို့အထိတွေ့ရသည်။ သို့သော် ၎င်းတို့တွင် ရေးထိုးထားသော ဘာသာစကားကိုနားမလည်သဖြင့် မှန်းဆနိုင်ရုံလောက်သာ ယှိသည်။ ကျောက်စာများမှာလည်း အပျက်အစီးသာ များနေသည်။ ၎င်းတို့ကို ပျူတို့နေရာဟု ခေါ်ဆိုရသော ပြည်-မှော်ဇာ သရေခေတ္တရာ နေရာအနှံ့အပြား တွေ့ရှိရသဖြင့် ပျူစာ-ပျူဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာများဖြစ်သည်ဟု ယူဆခေါ်ဆိုကြရသည်။ ခရစ်တော်နှစ် ၆၄၈-ခုနှစ် ၆၇၅ ခုနှစ်လောက်တွင် တရုတ်ရဟန်းကြီး ၂-ဦး ဟူဝန်ဆင်နှင့် အိဆင်တို့မှတ်တမ်းတွင် သရေခေတ္တရာ၏အကြောင်းကို တွေ့ရှိရသည်။ ဒေါက်တာဘလက်ဒင် ဘာသာပြန်ဆိုထားသော ပျူ ကျောက်အရိုးအိုးများတွင် အေ၊ဒီ၊ ၆၇၃-ခုနှစ်မှ ၇၁၈ ခုနှစ်အတွင်း သရေခေတ္တရာမြို့၌ ဖိုးမိုးအုပ်ချုပ်လျက်ရှိသော မင်းတို့၏အမည်ပါသည် ၎င်းစာတို့အဆိုမှာ။

- ၁-သုရိယဝိကြမသည် အေ၊ဒီ၊ ၆၈၈ ခုနှစ်တွင် နတ်ရွာစံသည်။ သက်တော် ၆၄ နှစ်။
- ၂-ဟရိဝိကြမသည် အေ၊ဒီ၊ ၆၉၅ ခုနှစ်တွင် နတ်ရွာစံသည်။ သက်တော် ၄၁ နှစ်။
- ၃-သိဟဝိကြမသည် အေ၊ ဒီ၊ ၇၁၈ ခုနှစ်တွင် နတ်ရွာစံသည်။ သက်တော် ၄၄ နှစ်။

အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော ခုနှစ်တို့မှာ အမှန်းအဆသာဖြစ်သည်။ မြန်မာဝေါဟာ ကောဇာခုနှစ် သကရာဇ်ကို အခြေခံပြု၍ တွက်ဆထားသော နှစ်များဖြစ်သည်။

ဝိကြမအမည်ကိုဆောင်လျက် မင်းတို့အပြင် ဝါရ်မန်မင်းတို့လည်း ယှိသေး၏။ ထိုဝါရ်မန်မင်းတို့၏ အမည်များသည် အရှေ့ဖက်နယ်တလွှား၌ အတော်ပင်ထင်ရှားသည်။ ကျောက်စာများ၌လည်း ပါလေ့ပါထိသည်။ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းမဒရပ်အနီးကန်စီပူရ(ကွန်ဂျီဗာရန်)မှ ပလ္လဝမင်းတို့ဩဇာမကင်းဟုထင်ကြသည်။ ၁၉၁၆-ခုနှစ်တွင် သရေခေတ္တရာမြို့တွင်း ခင်ဘားကုန်းမှရရှိသော ငွေမေးမိမဏ္ဍိုင်ပလ္လင်ပတ်လည်၌ ဆင်းတုတော်ရုပ်ကြံပုံလေးဆူအောက်တွင်ပျူအက္ခရာ ပျူဘာသာဖြင့် စာတမ်းတခုထိုးလျက်ပါရှိသည်။ ထိုစာတမ်းတွင် ကုသိုလ်ရှင်ဇီဝိတုဝါရ်မန်နှင့် ဇီဝိတုဒေဝီ အမည်များကို တွေ့ရှိရသည်။

သရေခေတ္တရာ မြို့ဟောင်းတနေရာ ဖိုးဂေါင်ကန်ကုန်းတွင်တွေ့ရှိသော ကျောက်ဆင်းတုဖုရားမဏိတော်ကျိုးတဆူ၏စေ့ခက်ပတ်လည်တွင် ပျူဘာသာနှင့် သင်္သကရိုဠ်ဘာသာရောစပ်ပြီးရေးထိုး မှတ်သားလျက်ပါရှိသည်။ ၎င်းစာ၏အဓိပ္ပါယ်အချုပ်မှာ၊ ဇယစန္ဒြဝါရ်မန်နှင့်ဟရိဝိကြမ မင်းသား ညီနောင်နှစ်ပါးတို့သည် တနေ့တည်းတွင် မြို့နှစ်မြို့တည်ကြောင်း၊ ၎င်းတို့သည် တဦးနှင့်တဦး ဂူဟဒီပအမည်ရှိသော ရဟန်းကြီး၏ အဆုံးအမဩဝါဒကိုခံ၍ ချစ်ခင်ရင်းနှီးစွာနေထိုင်ကြကြောင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် ၎င်းမြို့များ၏အကျယ်အဝန်းကိုမသိရချေ။

သရေခေတ္တရာမြို့နှင့် မင်းဆက်များ။

သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းနေရာမြို့ရိုးမြို့တာကျုံးမြောင်းနေရာ အမှတ်အသားများကိုယခုထက်တိုင်တွေ့မြင်နိုင်သေးသည်။ သို့သော်ထိုမြို့တွင်ဖိုးစံသွားသော မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီးလာဒွတ္တပေါင်မင်းမှအစ သုညာနဂရဆိန္ဒ မင်းအထိမင်း ၂၅-ဆက်အမည်များကိုကား တဦးတလေမျှမတွေ့ရချေ။ ဒွတ္တပေါင်ဆိုသောစကားမှာလည်း သုတေသနအလိုအားဖြင့် မင်း၏အမည်မဟုတ် မြန်မာဘာသာပြန်ဆိုလိုက်သော် မင်းကြီးဟုအဓိပ္ပါယ်ရ၍ ပျူစာကားမျှသာဖြစ်သည်။ ဟန်းလင်းကြီး ပျူကျောက်စာ တချပ်တွင် မင်းတပါး၏ အမည်ကိုတွေ့ရာ၊ ၎င်းအမည်မှာ တူးဗုံးဝိဇ္ဇောဩကု ဟုဖတ်ရ၏။ တူးဗုံးမှ ဒွတ္တပေါင်ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ဝိဇ္ဇောဩကုမှ ဗိသျှနု၊ ဖြူဂူ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ၎င်း၏မိဖုရားမှာ မဟာဒေဝီဩဇြ ဖြစ်သည်။ ၎င်းကို မဟာဒေဝီဇီဝိန္ဒ ဟူ၍ဘာသာပြန်ဆိုရာသည်။ ဤသို့အားဖြင့် အထက်ဖော်ပြပါအရိုးအိုးစာနှင့် ကျောက်စာပါ ဝိကြမ၊ ဝါရ်မန်၊ ဂုပ္ပမင်းတို့တော်မှာ အေ၊ ဒီ၊ ၅၀၀၊ ရာစုနှစ်လောက်မှ ၈၀၀-ရာစုနှစ် အတွင်းလောက်သာဖြစ်နိုင်သည်။ အခြားပျူကျောက်စာတို့၌ အေ၊ ဒီ၊ ၂၀၀-ရာစုနှစ်

လောက်ကအမှတ်အသားများကိုလည်း ဝေဖန်ယူဆသည်။ ထို့ကြောင့် ကျောက်စာအရေးဆိုလျှင် သရေခေတ္တရာပြည် တည်ထောင်သည့်နှစ်မှာ အေ၊ ဒီ၊ ၂၀၀-ရာစုထက်စောလိမ့်မည်မဟုတ်ကြောင်းကိုတွေ့ယူရသည်။ စောနိုင်ဘို့ ခဲယဉ်းကြောင်းကိုတွေ့ယူရသည်။

သရေခေတ္တရာပြည် ပျက်ရခြင်းအကြောင်းရင်းတပါး (တရုပ်ရာဇ ဝင်မှတ်တမ်းများမှ ကောက်နုတ်ချက်များ။)

အေ၊ ဒီ၊ ၈၀၀- ရာစုနှင့် ၉၀၀-ရာစုနှစ် အတွင်းတွင် ယခု ယူနန်ပြည်၊ နန်းချောင်းမင်းတို့၏ ဩဇာ အာဏာသည် အထက် မြန်မာပြည်ကို လွှမ်းမိုးလျက်ရှိသည်။ အေ၊ ဒီ၊ ၇၅၅- ခုနှစ်၌ နန်းချောင်းမင်း ဘုရင် ကိုလိုဖင်သည်၊ တိဘက်လူမျိုးတို့နှင့် ပူးပေါင်း၍ တရုပ်တို့ကို တိုက်ခိုက်ရာ နှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင် နိုင်သည်။ ထိုပြီးနောက် ပျူတို့ဖက်သို့လှည့်၍ နယ်ချဲ့လာလေသည်။ ၇၉၄ ခုနှစ်တွင် ကိုလိုဖင် ထီးနန်းကို ဆက်ခံသော ကိုလိုဖင်၏ မြေးအိ-မောင်းရှန်းသည်၊ တိဘက်နှင့် အဆက်ဖြစ်ပြီးလျှင် တရုပ်တို့နှင့် ပူးပေါင်း နေထိုင်လျက် ရှိသည်။ အေ၊ ဒီ၊ ၈၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် တရုပ်ပြည်သို့ အက အခန့် အတီး အမှုတ်တို့ ဆက်သွင်းပြသရာ ပျူအချို့ပါသွားသည်။ ပျူအဘိုးအမှုတ် အက အခန့်ကို လိုလားဟန်တူသည်နှင့် အေ၊ ဒီ၊ ၈၀၁-၈၀၂ အတွင်း ပျူ ၁၅ ယောက်ပါသော အကအခန့်အတီးအမှုတ်အဖွဲ့ကို ပျူမင်းက နန်းချောင်းမှတစ်ဆင့် တရုပ်ပြည်သို့ သံကြိုး တမန်ကြီးနှင့်စေလွှတ်တော်မူလေသည်။

ထိုအခါနို့လောက်တွင် ပျူတို့၏ နိုင်ငံအကျယ်အဝန်းမှာ အရှေ့သို့လားသော် ကမ္ဘောဇနှင့် ဆက်စပ် လျက် ရှိ၏။ တောင်သို့လားသော်ပင်လယ်။ အရှေ့တောင်သို့လားသော် ဒွါရာဝတီ (ရှေးယိုးဒယား) နယ် နှင့်စပ်လျက်ရှိ၏။ အနောက်သို့လားသော် အိန္ဒိယနှင့်အစပ်ဖြစ်၏။

မင်း၏အမည်မှာ မဟာရာဇဟုခေါ်ဆို၏။ ဝန်ကြီးချုပ်ကိုမဟာသေနဟုခေါ်ဆို၏။ မင်းကြီးထွက်တော် မူသောအခါ၊ ခရီးတိုလျှင်ရှေ့ကြီးဖြင့် ပြီးသောဝေါ်ကိုစီးတော်မူ၏။ ခရီးဝေးလျှင်ဆင်ကိုစီးတော်မူ၏။ မိဖုရား မောင်းမိသံဘရာထက်မနည်းယှိ၏။

မြို့ရိုးမျက်နှာပြင်ကို စဉ်အတိုင်း ဖိလုပ်၏။ မြို့၏အကျယ်မှာ အဝန်းလီမိုင် ၁၆၀ ရှိ၏။ ကျုံးနန်းကို လည်း အုတ်ဖြင့်တည်၏။

မြို့တွင်း၌ လူနေအိမ်ခြေပေါင်းမြောက်မြားစွာရှိ၏။ အနန်းအပြည့်အစုံနှင့် ဘုန်းကြီးကျောင်းတရာရှိ၏။ အနန်းတိုင်းမှာ ကောဇောအပြည့်ငင်းလျက် ရွှေရောင်ငွေရောင်တို့ဖြင့် တောက်ပစွာ မွမ်းမံ ခြယ်လယ်ထား၏။ နန်းတော်ကိုလည်း ၎င်းအတိုင်းခြယ်လယ်ထား၏။

အသက်ကိုခင်၍ သူ့အသက်သတ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြည်၏။ မြေဩဇာကောင်းသည်။ စပါးကောက်ပဲသီးနှံ ပြောင်းများကို စိုက်ပျိုးကြသည်။ သို့သော်ပျူစပါး၊ ပိုက်ဆံလျှော် ချားကို စိုက်လေ့စိုက်ထမယှိကြပေ။ ပြစ်မှု ကျူးလွန်သောသူများကို အပြစ်ပေးရန် တရားဥပဒေယှိ၊ တုင်နှောင်ရန် သံကြိုး၊ သံခြေကျဉ်းလည်းမထား၊ ပြစ်မှု ကျူးလွန်လျှင် ဝါးမျှစ်အချောင်းငါးဆယ် ဒဏ်ဆောင်ရ၏။ အာမခံမပေးရ၏။ ပြစ်မှုကိုထပ်မံကျူးလွန်လျှင် ငါး ချက်ထက်မပိုသော ကြိမ်ဒဏ်ရိုက်ခံရ၏။ ပေါ့သောပြစ်မှုကို ကျူးလွန်သူအား ကြိမ်ဒဏ်သုံးချက်ပေး၏။ သူသတ် သမားတို့မှာ သေဒဏ်ခံရ၏။

အသက်ခုနစ်နှစ်အရွယ်သို့ရောက်သော ယောက်ျားကလေးတို့မှာ ဆံချ၍ သင်္ကန်းဝတ်ကြရ၏။ အသက် နှစ်ဆယ်အရွယ်သို့ရောက်ကြလာသည် ယိုသော် သာသနာဘောင်၌ မပျော်ပိုက်ခဲ့လျှင် လူထွက်ကြ၏။ လဲမှို့

ဖြင့် လုပ်သောအသည်ကိုဝတ်ဆင်ကြ၏။ ပိုးထည်များကို ဝတ်ဆင်လျှင် ပိုးတိရစ္ဆာန်များမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော အထည်အဝတ်များဖြစ်၍ အသက်သတ်ခြင်း အပြစ်မှ မလွတ်ကင်းသဖြင့် ပိုးထည်များကို မဝတ်ဆင်ကြချေ။

မြို့ရိုးတံခါးပေါက် တဆယ့်နှစ်ပေါက်ယှိ၏။ မြို့လေးထောင့်၌ စေတီများတည်ထား၏။ အုတ်ကြွပ်နေရာ၌ ခဲနှင့်သွတ်ကိုသုံးသည်။ တယောက်နှင့်တယောက်တွေ့ဆုံကြလျှင် တဦး၏လက်နှင့် တဦး၏ လက်မောင်းကို ဆုတ်၍ နှုတ်ခွန်းဆက်သကြ၏။ ဦးခေါင်းကို ညှတ်၍ အခိုအသေပြုကြ၏။ ၎င်းတို့သည် နက္ခတ်ဘာရာတို့အကြောင်းကို ကျွမ်းကျင်နားလည်မှုရှိကြ၏။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားတော်၌ သက်ဝင်ယုံကြည်ကြ၏။... ရွှေပန်းပွင့်များဆင်မြန်းသော ဦးဘုတ်များကို ဆောင်းကြ၏။ ကျောက်သံပတ္တမြားစီခြယ်လျက် တိန်ညှင်းငှက်၏ အမွှေးအတောင်များဖြင့် ကုံးသောပန်းကုံးများကို ဦးထုပ်၌တပ်ဆင်တတ်ကြ၏။

ဘုရင်၏ နန်းတော်၌ ရွှေခေါင်းလောင်းတလုံးနှင့် ငွေခေါင်းလောင်းတလုံးကိုဆွဲထား၏။ ရန်သူများချဉ်ကပ်လာသည့်အခါ၊ အမွှေးတိုင်များထွန်း၍ ခေါင်းလောင်းများကိုထိုးလျက် စစ်၏နိမိတ်ကို ကောက်ယူတတ်ကြ၏။ နန်းတော်တံခါးနှင့် တည့်တည့်ဘဏ္ဍာတွင်၊ ပေဘရာခန့်အမြင့်ရှိသော ကြီးမားသောဆင်းတုတော် အဖြူကြီးဘဆယ့် နှစ် အမှုအခင်းဖြစ်ခဲ့သော အမှုသည်တို့သည် ၎င်းဆင်းတုတော်၏ ရှေ့တော်၌ ခူးထောက်၍ မိမိတို့အမှုများကို မှန်မမှန် စဉ်းစားဆင်ခြင်ပြီးမှ ထွက်ခွာသွားကြ၏။... ကြိပ်ပင်များမှာ ခြေသလုံးနေမှုတုပ်ကြ၏။... ငွေဒင်္ဂါး ရွှေဒင်္ဂါးများသွန် လုပ်၍ လဲလှယ်ဝယ်ချမ်း သုံးစွဲကြ၏။ ဆီကိုမသုံးကြ။ ပျားဖယောင်းများကို အမွှေးအကြိုင်များနှင့်ထုံ၍သုံးကြ၏။ တိုင်းတပါးနိုင်ငံခြားသားတို့၏ ကုန်ပစ္စည်းများကို ရေဝက်၊ ဝှံ့ချည်မှလုပ်သော အထည်အလိပ်များနှင့် စဉ်အိုး မြေအိုးတို့ဖြင့်ဖလှယ်၍ နောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်း ပြုလုပ်ကြ၏။ အပျိုအဒို ကဲ့ပြားခြားနားစေခြင်းငှါ လင်ယိုမိန်းမတို့မှာ ဦးခေါင်း၌ ငွေ ရွှေ ပုလဲကျိုးများရစ်ပတ်လျက် ဆံထုံ ချား ထုံထားလေ့ရှိကြ၏။ ပုဝါမြို့၌ အပြာရောင်ရှိ ချည်ဘဘီများဝတ်ဆင်ကြ၏။ လမ်းလျှောက်သွားရာ၌ ယပ်ဘောင်ကိုကိုင်လေ့ရှိကြ၏။ ဂုဏ်သရေရှိသောမိန်းမတို့မှာ တဖက်ဘချက်ယပ်ဘောင်ကိုလျက် နောက်လိုက် အခိုင်းအစေ ငါးယောက်ခြောက်ယောက်နဲ့ပါတတ်၏။

ထိုအခါက ပျူတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တူရိယာအမျိုးမျိုး၊ တီးမှုတ်ကခုန်သူတို့ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံ အမျိုးမျိုးတို့ကို ဖော်ပြလျက်ပါယီရာ၊ ဤနေရာ၌ ရှည်လွန်မည်စိုး၍ မထည့်ပဲ ချန်လှပ်လျက်ထားခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့သောယဉ်ကျေးမှု အမျိုးမျိုးနှင့်ပြည့်စုံလျက် နေထိုင်ကြသော ပျူလူမျိုးတို့သည် ရုတ်တရက် ကမ္ဘာကြီးပျက်သလို အပျက်ကြီးနှင့်တွေ့ကြုံခဲ့ကြရသည်။ တွေ့ကြုံရပုံမှာ အေး၊ ဒီ၊ ဂဥ၊ နှစ်တွင် နန်းချောင်းလူမျိုးတို့သည် ပျူတို့၏မြို့ဘော်ကြီးကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက် လုယက်ဖျက်ဆီး၍ လူပေါင်း ၃၀၀၀ ခန့် ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်သွားပြီးလျှင် အရှေ့နန် ချောင်းမြို့ဘော်သစ် ယူနန် ဖူး၌ သို့ပင် အဖြစ်နှင့် နေထိုင်စေသည်။ ပျူလူမျိုးတို့၏ အကြွင်းအကျန်ဖြစ်သောသို့ပင် တို့သည် အေး၊ ဒီ၊ ဂဥ ၃ ခုနှစ်၌ ယူနန်ဖူးတွင် နေထိုင်လျက်ပင်ရှိကြသေးသည်။

အဘိုချို လိုက်သော်၊ ပျူလူမျိုးတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုသည် တရုပ်ရာဇဝင်မှတ်တမ်းများအရဆိုလျှင်၊ အေး၊ ဒီ၊ ၂-ရာစုနှစ်ခန့်က လူ့ဂိုဏ်းတို့အခြေအနေမှ အေး၊ ဒီ၊ ဂ-ရာစုနှစ် နောက်ပိုင်းခန့်မျှအထိသို့ ရောက်သောအခါ၊ အိန္ဒိယလူမျိုးတို့၏ အဆုံးအမ ဩဝါဒကိုခံယူ၍ လူမှုရေးရာတွင် အထက်တန်းကျကျ နေထိုင်ခဲ့ကြရပြီးနောက်၊ ယူနန်ရှမ်းတရပ်တို့၏ အနှောင့်အရှက်ကြောင့် အပျက်ကြီးပျက်ပြီး တဖြည်းဖြည်းလူမျိုးပါ ပျောက်ကွယ်သွားကြရရှာလေသည်။ မှန်းနန်းမဟာရာဇဝင်တော်ကြီးအရဆိုလျှင် သရေခေတ္တရာ ပျက်ပြီးနောက်၊ ပုဂံခေတ်ပေါ်လာသည်။ ၎င်းဖော်ပြပါ အဖြစ်အပျက် ရာဇဝင်မှတ်တမ်းတို့ကိုနောက်ခံထား၍၊ သရေခေတ္တရာမြို့ ကောင်းစားစဉ်အခါက၊ သွင်းလုပ်ပူဇော်ကြသော အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်တို့၏ အကြောင်းများကို အောက်တွင် ရေးသားဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

မှော်ဇော၊ ခင်ဘားကုန်း၌ တူးဖော်တွေ့ရှိရသော ဝတ္ထုပစ္စည်းများ။

သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းအတွင်း မှော်ဇောရွာမှအနောက်တောင် ၂-မိုင်ကွာခန့်၌တည်ရှိသော ကုလားကန်ရွာနှင့်ကပ်လျက် ကုန်းတကုန်းယှိ၏။ ၎င်းကုန်းကိုခင်ဘားကုန်းဟုခေါ်ဆိုကြ၏။ ၁၉၂၆-၂၇ ခုနှစ်အတွင်းက ကျောက်စာဝန်မစ္စတာဒူ ပြင်ဆင်၏ကြိုးပမ်းရှာဖွေချက်အရ ထိုကုန်း၌တနေရာတည်းတွင်စု၍ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းအမြောက်အမြားကိုတွေ့ရှိရ၏။ သို့သော်-၎င်းတို့တွင်အုတ်ခွက်ဖုရားဟူ၍ တဆူတလေမျှမတွေ့ရချေ။ တွေ့ရသော ဆင်းတုတော်တို့မှာရှေ့ငွေဖြင့်လုပ်သောဆင်းတုတော်တို့သာလျှင်များ၏။ ၎င်းတို့အထဲမှထင်ရှားသောရှေ့ဆင်းတု၊ ငွေဆင်းတု၊ ကြေးဆင်းတု၊ ၎င်းဆင်းတု သုံးဆူကိုစံနမူနာအနေနှင့်ရှေး၍ ပုံ(၁)၊ ပုံ(၂)၊ ပုံ(၃) တို့တွင် ပြထားပါသည်။ ပုံ(၁) မှာ ငွေဗေဗိမိပင်ခေါင်းပွ ခုံပတ်လည်ယို ရုပ်ကြွငွေဆင်းတုတော် ၄-ဆူအနက် တဆူဖြစ်သည်။ ပုံ(၂) မှာတင်ပြင်ခွေ ရှေ့ဆင်းတုတော်ဖြစ်သည်။ ပလ္လင်နှင့် နောက်ခံတံကပ်ပါသည်။ ပလ္လင်မှာ ငွေပလ္လင်ဖြစ်သည်။ ပုံ(၃) မှာ ကြေးဆင်းတု တင်ပြင်ခွေကိုယ်တော်ဖြစ်သည်။ ဗေဗိမိပင်ပလ္လင် ပတ်လည်ယို ဆင်းတုတော် လေးဆူတို့မှာ တပုံစံတည်းဖြစ်ကြသည်။ မတ်ရပ်တော် ရဟန္တာတဆူစီ ရံလျက် ကြာပလ္လင်ထက် ခြေနှစ်ဖက်ကိုထပ်၍၊ လက်တော် ဘယ်တင်ညာချ ထက်ဝက်ခွဲခွေထိုင်နေတော်မူကြဟန်ဖြစ်သည်။ တည်တံ့တောင့်တင်းကြီးမားသော ကိုယ်လုံးတော်များရှိသည်။ နောက်ခံတံကပ်မှာ အထက်ပိုင်းနားတွင်မဏိတော်ကိုပိုက်၍ အနားလုံးလျက် စက်ပိုင်းသဏ္ဌာန် ရောင်လျှံတော်ပါသည်။ မဏိတော်၌ဥက္ကိဿပုံတော်မှာ နောင်တော်ပုံ မဟုတ်ပဲ ပုံပုံစုတက်သွားသည်။ ဆံခတ်ပုံတို့မှာ ပိန္နရူးပမာမဟုတ်ပဲ၊ ခရုပတ်ခွလျက်ကွေ့မြင်ရသည်။ သင်္ကန်းတော်ပုံတို့မှာ အနားလုံးလောက်သာထင်ရှားသည်။ နောက်ခံတံကပ်မှပခုံးထက်၊ တဖက်တချက် တံကစွန်းမှထွက်လျက် ပါသောမကာရီးရုပ်မှာဦးခေါင်းနှင့်နှာမောင်းကို အထက်သို့မျှော်လျက်နေဟန်ပါသည်။

ထိုရုပ်တုဆင်းတုတော်တို့၏ မျက်နှာတော်အကျအနဆင်ယင်ပုံတို့မှာ ပုဂံခေတ်ကပုံများနှင့် ခြားနားကြောင်းကို ရုတ်ခြည်းတွေ့မြင်နိုင်ကြပေလိမ့်မည်။ ၎င်းသုံးဆူကို ဤနေရာ၌ရှေးထုတ်၍ တင်ပြထားခြင်းအကြောင်းတရပ်မှာ နောက်ဖော်ပြမည့် အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ရှုနိုင်ကြရန်ဖြစ်သည်။ အခြားအကြောင်းတရပ်မှာလည်း ဗေဗိမိပင် ပလ္လင်ပိုင်းမှာခေါင်းပွဖြစ်ပြီး ဗေဗိမိပင်၏ ပင်စည်ပင်မသည် ပလ္လင်၏အဖုံးမှအထက်သို့ တက်သွားသည်။ ထိုအဖုံးနုခမ်းကိုပတ်၍ အပြင်ဖက်တွင် စာတမ်းတကြောင်းပါသည်။ ထိုစာတမ်းအောက်တွင် ပလ္လင်ကိုပိုက်လျက်၊ ဖုရားလေးဆူပါသည်။ တဆူတဆူ၏အမည်ကို အထက်က ပလ္လင်အဖုံးတွင်အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းအက္ခရာနှင့် ပျူဘာသာကိုရေးထိုး၍ ၎င်းတဆူတဆူ၏ အမည်နှင့်ဆက်၍ ဆက်၍ ဖုရား၏ ဂုဏ်တော်များကို အကျဉ်းချုံး၍ အချက်အဆစ် ကောက်နှုတ်ချက်ကလေးများလည်း ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးထိုးလျက်ပါသည်။ ဗေဗိမိပင်ပလ္လင်ပိုင်း၏ အောက်နုခမ်းကလေးကို ပတ်လျက်လည်း စာတကြောင်းပါသေးသည်။ ၎င်းစာမှာ ပျူဘာသာဖြင့် ဖြစ်နေသဖြင့်၊ ၎င်း၏အဓိပ္ပါယ်ကိုလုံးစေ့ပါဠိစေ့မဖော်ပြနိုင်သော်လည်း၊ ၎င်းတွင် အလှူရှင်၏ အမည်များပါရှိကြောင်းကိုသိရသည်။ ထိုစာများ၏အက္ခရာအရေးအသားများနှင့် ပုံသဏ္ဌာန် ဝတ္ထုပစ္စည်းများကို ထောက်ဆ၍ ခေတ်ကာလအက္ခရာ အရေးအသားတို့ကိုထောက်၍ ထိုစာတို့ရေးထိုးလျက် ပါရှိသောပစ္စည်းပစ္စယတို့၏ ခေတ်ကာလအပိုင်းအခြားကိုခန့်မှန်းသွားသည်။ ၎င်းတို့သာမက ၎င်းတို့နှင့် အတူတွေ့ရှိရသော အခြားဝတ္ထုပစ္စည်းတို့၏ ခေတ်ကာလ အပိုင်းအခြားကိုလည်း ခန့်မှန်းသွားသေးသည်။ ဤအဆိုအတိုင်းခန့်မှန်းရလျှင် အထက်ဖော်ပြပါ ရှေ့ဆင်းတု၊ ကြေးဆင်းတုတို့သည် အေ၊ဒီ၊ နှစ်ငါးရာစုခြောက်ရာစုနှစ်အတွင်းလောက်တွင်ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော ဝတ္ထုပစ္စည်းများ ဖြစ်သည်ဟုခန့်မှန်းရသည်။ ခန့်မှန်းပုံကို အနည်းငယ်သိစေလို၍ ခင်ဘားကုန်းမှ အထက်ဖော်ပြပါ ပစ္စည်းများနှင့်အတူတွေ့ရှိရသော ရှေ့ပေလွှာချပ် ၂၀ အနက် ပဌမ ၂ ချပ်၊ (ပုံ ၄)။ ဗေဗိမိပင် ခုံပိုင်း၏ အဖုံးမှ ပါဠိစာတပိုင်း၊ (ပုံ ၅) နှင့်ထိုဗေဗိမိပင်ခုံပိုင်း၏အခြေမှ ပျူစာတပိုင်း၊ (ပုံ ၆)၊ များကိုပြထားပါသည်။ ရှေ့ပေလွှာ ၂-ချပ်မှာ သိဒ္ဓိဟု အစချီလျက်ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တရားတော်၏ ပဌမပိုင်းလောက်မှ ဧဝံမေတဿ ဧဝံလဿဒုက္ခန္တုအထိ ပါ၏။ ဗေဗိမိပင်ခုံပိုင်းအဖုံးမှ စာအပိုင်းမှာ ဗမ္မေဒုက္ခန္တုဗ္ဗိယံ နှင့်စ၍ နမဝဓမ္မောသုဗ္ဗိယောဘဂဝတာဓမ္မောသန္တိတိကော အာကာလိကော ဟေပဿိကော အထိပါ၏။ ဗေဗိမိပင်ခုံ ပိုင်းအခြေမှစာအပိုင်းမှာ ပျူ

ဘာသာဖြင့် ကုသိုလ်ရှင်အမည်၊ ဂြိုဟ်တုဝိဇ္ဇာဟု အပိုင်းအဆုံးနားတွင်ပါ၏။ ထိုပါဠိစာ ပျူစာတို့တွင်ပါယိုသော အက္ခရာမှာ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းအက္ခရာများဖြစ်ကြ၏။ ပုဂံတွင် တွေ့ရှိရသော မွန်မြန်မာအက္ခရာတို့နှင့် အမျိုး ချင်းတူကြ၏။ သို့သော် အက္ခရာ အရေးအသား ပုံသဏ္ဌာန်တို့မှာ ကွာခြားလျက်ရှိ၏။ ထိုအရေးအသား ပုံသဏ္ဌာန်တို့ကိုထောက်၍ ပုဂံခေတ်နှင့်သရေခေတ္တရာ ခေတ်တို့ကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လိုက်သော် ပုဂံခေတ်ယဉ်ကျေး မှုမှာ အေ၊ ဒီ၊ ၁၁-ရာစု နှစ်လောက်ကမှစ၍ သရေခေတ္တရာခေတ်မှာ အေ၊ ဒီ၊ ၅-ရာစုနှစ်လောက်က စ၏။ ထို့ပြင်ဤနည်းအတိုင်းနှိုင်းယှဉ်သွားပါက သရေခေတ္တရာခေတ်မှာ အေ၊ ဒီ၊ ၅-ရာစု၊ ၃-ရာစုနှစ်လောက် အထိ နောက်သို့ ဆုတ်နိုင်စရာ အကြောင်းရေးရေးထင်၏။ ပုဂံခေတ်မှာမူ ၁၁-ရာစုနှစ်မှ နောက်သို့ဆုတ်၍ မရနိုင် လောက်အောင်ပင် ဖြစ်နေသေး၏။ အလွန်ဆိုရလျှင် ပုဂံခေတ်သည် အေ၊ ဒီ၊ ၉-ရာစု အထက်လွန်နိုင် ဖွယ်ရာ အကြောင်းမမြင်နိုင်သေး။

အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ခင်ဘားကုန်းမှ ရွှေဆင်းတု ငွေဆင်းတု ရွှေပေလွှာ ငွေပေလွှာ တို့နှင့် အတူ တနေရာထဲတွင်စု၍ အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်ဟူ၍ တဆူတလေမျှ မတွေ့ရှိ ငြားသော်လည်း ထိုကုန်းတွင် ပင် အခြားနေရာများ၌ အုတ်ခွက်ကဲ့သို့မြေ၊ အင်္ဂါတေဖြင့်ပြုလုပ်သော ပစ္စည်းတို့ကိုကား အများပင် တွေ့ရလေ သည်။ ၎င်းတို့၌ အမျိုးအစားအားဖြင့် တိုင်ပုံများ၊ လူဦးခေါင်းပုံများ၊ ကြာပန်းပုံများ စသည်ဖြင့် ဖြစ်ကြ၏။ လူဦးခေါင်းပုံပါသောအုတ်ချပ်ဘချပ်၌ ဦးခေါင်းတွင်ပတ်၍ ပေါင်းထုပ်ထားပုံမှာ ပါရမီလူမျိုးများ ဦးခေါင်း၌ ပေါင်းထုပ်ထားသော ဦးထုပ်ပုံနှင့်တူလှ၏။ (ပုံ ၇)။

အခြားအုတ်ခွက်တချပ်၌ ၅၅၀ - ဇာတ်နိပါတ်တော်လာ ဇာတ်ခန်းတခန်းပမာ သွန်းလုပ်ထားသောပုံ ဖြစ်၏။ ထိုပုံတွင်အလယ်ယိုပုံမှာ လူဖြစ်ပြီး ခြင်္သေ့ခံ စင်မြင့်တခုပေါ်၌ ခြေတွဲလဲချလျက် ထိုင်နေဟန် ဖြစ်သည်။ လက်နှစ်ဖက်ကို ဖျာနံသမာပတ်ဝင်စားနေဟန်၊ ပေါင်ခွင်တွင် ထပ်၍ မျက်သွားချလျက် နေဟန်ပါသည်။ ခေါင်း နားဧဇာင်းနှင့်လက်ကောက်၊ လက်ကျပ်တို့ကို ဆင်မြန်းလျက် ခါးဝတ်ပုဆိုးကိုပါ ရေးရေး မြင်နိုင်သည်။ နံဘေး တဖက်တချက်ယို ပုံတို့မှာ အလယ်ပုံကိုမျက်နှာမူ၍ လူကြမ်းသဘောနှင့် ခူးပေါ် ပေါင်ပေါ် ဒိုတီတို့ကို ငတ်လျက် မတ်ရပ်ရပ်တခုစီပါသည်။ လက်ျာဖက်ယိုပုံမှာ တုတ်ကိုလက်နှစ်ဖက်ဖြင့် မြှောက်၍ ကိုင်လျက် ခြိမ်းချောက်နေဟန် ဖြစ်သည်။ သို့သော် မျက်နှာ၏ပုံပန်းအနေအသားအရ ရှည်ပြုံ လျက်ရှိသည်။ လက်ဝဲဘက်ယို မတ်ရပ်ပုံမှာ အလယ်ပုံ၏လက်ျာဖက်လက်မောင်းကို အထက်အောက် ကိုင်လျက် သတိပေးနေဟန်နှင့်တူသည်။ ၎င်းအနီးကို မစ္စတာဒူရှင်ဆဲ၏အလိုအားဖြင့် တေမိမင်းကို အလိုစမ်းနေသောအနံ့ငယ်တန်း ဖြစ်ဟန်တူသည်ဟု ဆိုသည်။ သို့သော်စာတမ်းများရေးထိုးမှတ်သားလျက်မပါခြင်းကြောင့် တင်အပ်သောချာစွာ မပြောနိုင်ချေ။ (ပုံ ၈)

အခြားအုတ်ခွက်တချပ်မှာ ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဖုရား၏ပုံနှင့်တူသည်။ သို့သော် ခြေလက်ကျိုးပဲ့ပြီး မဏိတော် မပါတော့ချေ။ သင်္ကန်းရုံပုံမှာ ဂုဏ္ဍခေတ်ဆန်သည်။ (ပုံ ၉)။

ခင်ဘားကုန်းမှ ရွှေပေလွှာ ငွေပေလွှာတို့ကိုမတွေ့မီ ၁၈၉၃ခုနှစ်လောက်ကမှော်ဇာရွာတောင်လယ်ပေါ် ရွာမှ မောင်ကန်ရွှေပေလွှာခေါ် ရွှေပေလွှာ နှစ်ချပ်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုရွှေပေလွှာနှစ်ချပ်တွင် ရေးထိုးထားသော စာမှာ ပါဠိဘာသာဖြင့် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း အက္ခရာနှင့် “ယေဓမ္မာဟေတုပ္ပဘဝါ” အစချီသော ဂါထာနှင့် ပိဋကတ်ဘော်၊ ကောက်နှုတ်ချက်ကလေးများပါသည်။ အိန္ဒိယကျောက်စာဌာနမှ ပါရဂူတဦး၏ အလိုအားဖြင့် ၎င်းတို့တွင် ရေးထိုးထားသောစာလုံးတို့သည် အေ၊ ဒီ၊ ငါးရာစုနှစ်လောက်က အရေးအသားများ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ၎င်းတို့အပြင် အေ၊ ဒီ၊ ငါးရာစုနှစ်မှ ခုနှစ်ရာစုအတွင်း သုံးလေ့သုံးထယ့်သော အိန္ဒိယ တောင်ပိုင်း အက္ခရာတို့နှင့် ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထားသော ရွှေပေလွှာအစအန၊ ကျောက်စာ အစအန တို့ကိုလည်း သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်း မှော်ဇာရွာအနီးတဝိုက်မှာပင် ဆက်လက် တွေ့ရှိ ထားသေးသည်။

ထိုအချက်အလက်တို့ကို စုပေါင်း၍ ကြည့်လိုက်သော် အေ၊ ဒီ၊ ငါးရာစုနှစ်မှ ခုနစ်ရာစု နှစ်လောက်တွင် သရေခေတ္တရာပြည်၏ ယဉ်ကျေးမှုသည် အဘော်ပင်အထက်ဘန်းကျလျက် ယဉ်ကျေးမှုကြောင်းကို သိရသည်။ အထက် ဖော်ပြပါ ရှေးပေလွှာ၊ ခေတ္တရာပြည်တို့တွင် ရှေးထုံးကျမ်းပါသော စာတမ်းတို့၌ သုံးလေးသုံးထယ့်သော အက္ခရာ စာလုံးတို့၏ ပုံသဏ္ဌာန်တို့ကို ထောက်ချင့်ရခြင်း အားဖြင့်လည်း ထိုယဉ်ကျေးမှုသည် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း ကရစ် သျှန်းမြစ်ဝှမ်းမှဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟုယူဆရာသည်။ ထို့ပြင် ထိုယဉ်ကျေးမှုသည် မည်သည့်အခါ မည်သို့ ပြောင်း လဲသွားခြင်းအရိပ်အမြွက်တို့ကို အောက်တွင် ဖော်ပြ သွားမည်ဖြစ်သော အုတ်ခွက် ဆင်းတုတော်တို့ကလည်း တဖက်တလမ်းမှ ထောက်ခံသောအနေနှင့် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသွားပါလိမ့်မည်။

**သရေခေတ္တရာ မြို့ဟောင်းနေရာ၌
တွေ့ယှိရသော အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်များ။**

မှော်ဇာ၊ မထောရွာ၊ ငရှင်ကုန်း၌တွေ့ယှိရသော အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်များ။

၁၉၂၇-၂၈ ခုနှစ်အတွင်း သရေခေတ္တရာ မြို့ဟောင်းနေရာ မှော်ဇာမြို့၊ မထောရွာ အနီးတဝိုက်တွင် ကျောက်စာဌာနမှတူးဖော်၍ ရှာဖွေရာ၊ မထောရွာ၊ ငရှင်ကုန်းကုန်းတောင်ဖက်၊ ကုန်းတကုန်းမှ၊ အခြားရှေးဟောင်း ပစ္စည်းများနှင့်အတူအုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်များကိုတွေ့ရသည်။ ထိုအုတ်ခွက်တို့အနက်အုတ်ခွက်တမျိုး၏ပုံသဏ္ဌာန် မှာ ဂုံးပုံဖြစ်၍ နောက်ခံတံနှင့်ဖုရားဆင်းတုတော်တဆူကြာပလ္လင်ပေါ်တွင်ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေထိုင်နေတော်မူလျက် နှစ်ဖက်ကိုရင်သို့အပ်၍ တရားဟောနေဟန်ပါသည်။ ဆင်းတုတော်မှာ အချိုးအစားကျန်၍ မဏိတော်ပေါ်မှ ဥက္ကိဿပုံတော်သည်ပုံပုံ့တက်နေဟန်တွေ့မြင်ရသည်။ ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေထိုင်နေတော်မူပုံမှာ၊ ကြာပွင့်ပေါ်တွင် ခြေ နှစ်ဖက်ကိုအတွင်းသို့ကွေး၍ ချိတ်လျက် ခြေဝါးတော်နှစ်ခုစလုံးပင် ပေါ်ထွက်လျက်ရှိသည်။ သင်္ကန်းတော်မှာ လက်ျာဖက်ပခုံးကိုလှုပ်လျက် လက်ဝဲပခုံးထက်စမွယ်တင်ထားဟန်တွေ့မြင်ရသည်။ သို့သော် ပါးလျှပ်လှသဖြင့် အသားနှင့်ကပ်၍ ပခုံးထက်မှကျနေသော သင်္ကန်းအနားလိပ်နှင့် လက်ဝဲဖက် လက်ကောက်ဝတ်မှ အောက်သို့ ကျနေသောသင်္ကန်းအနားလိပ်အမှတ်အသားတို့ဖြင့်သာ သင်္ကန်းဝတ်ဆင်ထားလျက်ရှိကြောင်းကိုသိမြင်ရသည်။ (ပုံ ၁၀)။

နောက်ခံတံမှာအထက်သို့တက်သွားသော ကွမ်းတောင်နှင့်ပေါ်မိကျောင်းဆောင်မပါဝဲး တနည်းအား ဖြင့် တင့်တင့်တယ်တယ်ဖွယ်ဖွယ်ရာရာဆင်မြန်းထားခြင်းကိုတွေ့မြင်ရသည်။ တွေ့မြင်ရပုံမှာကြာပလ္လင်၏ တဖက် တဖက် အစွန်းထွက်လျက်ရှိသောပြော့ပလ္လင်ထက် အပြင်ဖက်သို့မျက်နှာမူ၍ ခူးတုပ်လျက်ဝပ်နေသောဆင်၏ ရှေ့ပိုင်းတပိုင်းပါရှိ၏။ ဆင်၏နှာမောင်းဖျားတွင် ကြာဖူးသဏ္ဌာန်ယှိသော စေတီကလေးတဆူ ကြာရိုးဖြင့် မြှောက်ပင့်လျက် ပူဇော်နေဟန်ပါ၏။ ထို့ပြင် ထိုဆင်၏ ပခုံးထက်မှ ဗျာလခေါ်သားရဲတိရစ္ဆာန် တခုသည် နောက်ခြေအစုံဖြင့်ရပ်လျက်၊ အလယ်ဆင်းတုတော်ပခုံးစွန်းမှထွက်ပေါ်နေသော ကံကံထုပ်အစွန်းကို အပြင်ဖက် သို့ မျက်နှာမူ၍ဦးခေါင်းဖြင့် ထောက်ခံထား၏။ ထိုထုပ်အထက်တွင် မကာရ်ခေါင်းပုံတခုဆင့်ထပ်လျက်ရှိ၏။ ၎င်းတို့အထက်မှတဆင့်အလယ်ဆင်းတု၏ မဏိတော်ကိုဝိုက်လျက် သွင်းလုပ်ထားသောချောင်းခြည်တော်အလင်း စက်ဝန်းမှာလည်းသပ်ယပ်သေချာပြတ်သားလျက်ရှိခြင်းကို တွေ့မြင်ရ၏။ ထိုစက်ဝန်းအထက် ထီးပုံကလေး ဖြန့်၍ အုပ်မိုးလျက်ရှိ၏။

ဆင်းတုတော်နှင့်ကြာပလ္လင်၏ အောက်၌ပုံနှိပ်စာကလေးတကြောင်းရေးရေးမြင်ရသည်။ အုတ်ခွက် သုံး လေးချပ်ကိုပေါင်း၍ ထိုရေးရေးမြင်ရသောစာကိုဆက်စပ်ဖတ်ကြည့်ရာ၊ စာကြောင်းအစဉ်ပါရှိသော အက္ခရာ စာလုံးလေးငါးလုံးလောက်မှာ ပြုန်းတီးလျက်ရှိနေသဖြင့် လုံးဝမဖတ်သာတော့ချေ။ ကျန်ရှိသေးသောအက္ခရာ စာလုံးတို့မှာ မြတ်ဧကဗျား၏ ဂုဏ်တော်အစပိုင်းဖြစ်သော ဣတိပိသောဘဂဝါအရဟံ ကိုဖတ်၍ ရသည်။ ထိုဖတ်၍ ရသောအက္ခရာစာလုံးတို့၏ ပုံသဏ္ဌာန်တို့မှာ အိန္ဒိယ တောင်ပိုင်း၌ အေ၊ ဒီ၊ ငါးရာစုနှစ်မှ ခုနစ်ရာစုနှစ်လောက်

တွင် ရေးလေ့ ရေးထယ့်သော တေလဂူ-ကင်နာရီ (၈) ခေါ် အက္ခရာစာလုံးများအရေးအသားများနှင့် တူညီနေကြောင်းကိုတွေ့ရသည်။ ၎င်းကိုထောက်၍ အုတ်ခွက်၏ခေတ်ကာလအပိုင်းအခြားမှာလည်း အေ၊ဒီ၊ ငါးရာစုနှစ်မှ ခုနစ်ရာစုနှစ်ခန့်ကအုတ်ခွက်ဖြစ်ကြောင်းကိုယူဆပြောဆိုနိုင်ရာသည်။ အုတ်ခွက်၏အတိုင်းအတာမှ အမြင့် ၃၂”၊ အောက်ခြေ၏အကျယ် ၂၂” ဖြစ်၏။

ထိုကုန်းပင်တွေ့ယှိရသော အခြားအုတ်ခွက်တမျိုးမှာ ရုတ်တရက်ကြည့်လိုက်သော် အထက်ဖေါ်ပြပါ အုတ်ခွက်နှင့် တမျိုးတည်း တစားတည်းပင် ဖြစ်သည်ဟု ထင်ရှေ့၏။ (ပုံ ၁၁)။ သို့သော်သေသေချာချာ အုတ်ခွက်ချင်းနှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါက၊ ပဌမအုတ်ခွက်တွင် ထွက်နေသော ပလ္လင်အစွန်းထက်၊ ဝပ်နေသောဆင်ရုပ်နေရာ၌ ဒုတိယအုတ်ခွက်တွင်ပန်းဖူးပန်းခက်ကလေးတခုကိုမြင်ရသည်။ ထို့ပြင်ထိုပန်းဖူးပန်းခက်အောက်နေသော ပလ္လင်၏အထက်ဘောင်အစွန်းကို အနည်းငယ်အပြင်ဖက်သို့ထုတ်၍၊ ကောရ် ရုပ်သဏ္ဌာန်သွင်းလုပ်ပြီးလျှင် ထိုမကောရ် ၏ နှာမောင်းဖျားဖြင့်အထက်သို့ထောင်၍ နှစ်ဆင့်နှစ်ထပ်ယှိသော ထီးပုံကလေး တခုကို မြှောက်ပင့်လျက်ထားဟန်ပါယှိသည်။ ၎င်းပြင်အလယ်ဆင်းတုတော်၏ ရောင်ခြည်တော် စက်ဝန်းအထက် ထီးအထွတ်မှ ပန်းဖူးပန်းပွင့်သဏ္ဌာန်ယှိသော တမ်းခွန်ကုက္ကားများထွက်ပေါ်လျက်ရှိသည်။ ၎င်းတို့အစားပဌမအုတ်ခွက်တွင်ထီး၏ တဖက်တချက်၌ကြာဖူးကြာပွင့်များပါသည်။ ဒုတိယအုတ်ခွက်၏ကြာပလ္လင် အောက်၌တန်း၍ စာတကြောင်းပါဟန်တူသည်။ သို့သော် အက္ခရာစာလုံးတို့မှာ မထင်ရှားသဖြင့် မဖတ်သာချေ၊ ထိုသို့ပင်ဖြစ်ငြားသော်လည်း ပဌမအုတ်ခွက်နှင့် ဒုတိယအုတ်ခွက်တို့၏ ခေတ်ကာလအပိုင်းအခြားမှာ ကွာခြားကြမည်မဟုတ်ပဲ တခေတ်တည်း တကာလတည်းကပင်ဖြစ်တန်ရာ၏။ ဒုတိယအုတ်ခွက်၏ အတိုင်းအတာမှာ ပဌမအုတ်ခွက်နှင့် အလားတူပင် ယှိ၏။

၎င်းတို့နှင့်အတူ တကုန်းတည်းမှာပင် အခြားအုတ်ခွက်တမျိုးကို တွေ့ရပြန်သည် (တတိယအုတ်ခွက်)။ ၎င်းအုတ်ခွက်၏ပုံသဏ္ဌာန်မှာ ညောက်ရွက်ပုံ သဏ္ဌာန်ယှိသည်။ ထိပ်ဖက်ကချွန်၍ အလယ်တွင်ပူထွက်လျက် အောက်ခြေမှငိုင်းသည်။ (ပုံ ၁၂)။ အရွယ်မှာ ပဌမနှင့်ဒုတိယ အုတ်ခွက်တို့ပမာဏယှိသော်လည်း ထိပ်ဖက်သို့ ချွန်တက်သွားသည့်အတွက် အဟန့်မှာ အနည်းငယ်သေးသည်။ သို့သော် ထိုကျဉ်းမြောင်းသောမျက်နှာပြင်ကလေးတွင်သွင်းလုပ်ထားသော ပုံတို့ဖြင့်ပြည့်နှက်လျက်ရှိသည်။ အလယ်တွင်ပြေးပလ္လင်ထက်ကြာပလ္လင်ဆင့်၍ ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေထိုင်နေတော်မူသော ဆင်းတုတော်တဆူပါသည်။ တင်ထားလျက်ရှိသော လက်တော်မှာ သမိတ်ကို ဝိုက်ထားဟန်ပါသည်။ ရှုံလျက်ရှိသော ကေသီသင်္ကန်းတော်မှာ ဘယ်ဖက်ပရံးပေါ်တွင် စမ္ပယ်တင်လျက် ခေါက်ခိုးတို့မှာ အမြောင်းအမြောင်းနှင့်တွေ့မြင်ရသည်။ ကွေးထားသော ခြေတော် နှစ်ဖက်မှာလည်း ချိတ်ထားခြင်းမဟုတ်ပဲထပ်လျက်ရှိသည်။ ၎င်းခြေထပ်ပုံနှင့် သင်္ကန်းခေါက်ရိုး အမြောင်းအမြောင်းယှိပုံတို့မှစ၍ အထက်ကဖေါ်ပြပါ ပဌမနှင့်ဒုတိယအုတ်ခွက်ပုံတို့ ဘွင်ပါသော အချက် အလက်တို့နှင့် မတူပဲ ထူခြားသည်။ ထူခြားပုံမှာ ဘေးတဖက် တချက်ရံလျက် ယှိသော ဝပ်လျက် နေသော ဆင်ဦးကင်း အရှေ့ပိုင်းပုံ၊ ၎င်းအထက်ရပ်လျက်ရှိသောဗျာလ သို့မဟုတ် ခြင်္သေ့ပုံ၊ ၎င်းအထက် မကောရ်ပုံ၊ ရောင်ခြည်တော် စက်ဝန်းပုံ၊ ထီးပုံတို့၏ ကြားမှာဖေါင်းကြွလျက် အခြားသော ပန်းဖူးပန်းခက်၊ ပန်းရက်ပုံတို့ ပြည့်နှက်လျက် ယှိသည်။ ပလ္လင်၏ အောက်ခြေ၌ စာတကြောင်းပါယှိရာ၊ စာမှာပျူစာဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယ တောင်ပိုင်း အက္ခရာမှ ဆင်းသက်လာသော ပျူအက္ခရာဖြင့် ရေးသားလျက်ပါယှိသည်။ ၎င်းစာကို ယခုလက်ငင်း အက္ခရာဖြင့် ပြန်ဆိုရေးသားသော် အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။

ဗုံးရောစောယံစော။

စာမှာပျူဘာသာဖြင့်ဖြစ်နေသဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ကိုမဖော်ပြနိုင်၍ မြန်မာဘာသာပြန်ဆိုချက်ကို မထည့်လိုက်နိုင်ပေ၊ သို့သော် စာ၏အစဉ် ပါယှိသော ဗုံး ဆိုသောစကားတလုံးနှင့်၊ အလယ်နှင့် အဆုံး၌ စော ဆိုသော စကားနှစ်လုံးကို ထောက်ရခြင်းအားဖြင့် ၎င်းစာ၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ မင်းတို့၏မင်း (ရာဇာဓိရာဇာ) ဖြစ်သော

ဖုရားဟုခေါ်ဆိုဟန်တူသည်။ ဤကဲ့သို့ယူဆခြင်း မှာလည်း အုတ်ခွက် ဆင်းတုတော်နောက်ခံတံကဲ့သို့ အရံအဖြစ် ဆင်ပြင်ထားပုံတို့ကိုထောက်၍ မှန်းဆခေါ်ဆိုခြင်းသာဖြစ်သည်။ ဣဇာဓိဇာဓာ ဟု မှန်းဆခေါ်ဆိုသော်လည်း ယခုခေတ် မကိုဋ်သရဖူ ဆောင်းလျက် မင်းဝတ်တန်းဆာတို့ဖြင့် ဝတ်ဆင်၍ ဇမ္ဗူပတိ ဖုရားဟု ခေါ်ဆိုကြသော ဣဇာဓိဇာဓာဖုရားပုံတော်နှင့် လုံးဝမတူချေ။ အုတ်ခွက်တွင်ပါသောဖုရားပုံတော်မှာ ရိုးရိုးဖုရားပုံတော်အတိုင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း အဆောင်အယောင် သဘောနှင့် အခြေအရံတို့မှာ မင်း၏ အဆောင်အယောင်များ ဖြစ်ကြသည်။ ပါဠိဒွိကတ်တော်ထွက်နှင့် ကိုက်ညီသည်။ ခေတ်ကာလအပိုင်းအခြားမှာ အထက်ဖော်ပြပါ၊ ပဌမ နှင့် ဒုတိယအုတ်ခွက် ချားနှင့် မတိမ်းမယိမ်းဖြစ်သည်။

ပုံ(၁၃)ပါအုတ်ခွက်မှာအထက်ဖော်ပြပါပုံ(၁၂)နှင့် တနေရာတည်းမှာတွေ့ယို၏။ သို့သော်ပုံ(၁၃) တွင် ပါသော ထူးခြားချက် တခုမှာ၊ အုတ်ခွက်၏ အလယ်လောက်၌၊ အုတ်ခွက် နမင်းကိုကပ်လျက်၊ တဖက် တချက် ချူးတုပ်ရှိခိုးနေဟန် လူရုပ်လိုလို နတ်ရုပ်လိုလိုတခုစီပါသည်။

ပုံ(၁၄)တွင် ပြထားသော အုတ်ခွက် ဆင်းတုတော်ကို အထက်ဖော်ပြပါပုံများနှင့် အတူ တနေရာ တကုန်းတည်းတွင်တွေ့ရသည်။ အုတ်ခွက်၏ ပုံသဏ္ဌာန်မှာ ညောင်ရွက်ပုံဖြစ်၍၊ အလယ်၌ ကြာပလ္လင်ပေါ်တွင် တင်ပြင်ခွေ၍ တရားဟောနေဟန်ဖုရားဆင်းတုတော်တဆူပါသည်။ ထိုဆင်းတုတော်၌ သင်္ကန်းကို ဝတ်ချုံထားပုံမှာ အထက်ဆင်းတုတော်ချားနှင့်မတူပဲ၊ တကိုယ်လုံးရှိလျက် ခေါက်ရိုးခေါက်ဘွန့် တို့မပါချေ။ ခြေနှစ်ဖက်မှာ တတိယပုံကဲ့သို့ထပ်လျက်ရှိသည်။ အလယ်ဆင်းတုတော်၏ ဘေးတဖက်တချက် ရံလျက် ချူးတုပ်လျက်ဝပ်နေ သော ဆင်၏ရှေ့ပိုင်း၊ ၎င်းအထက်ရပ်လျက်နေသောခြင်္သေ့၊ ၎င်းအထက် မကာရုံးပုံနှင့် တံကဲထိပ်ထီးတို့မှာ အထက်ဖော်ပြပါပုံများအတိုင်းပါရှိသည်။ ပဌမပုံတွင်ပါရှိသည့်အတိုင်း ဆင်၏နှာမောင်းဖျားမှ စေတီလုံး ကလေးတခုကို ကြာပန်းခံ၍ကြာရိုးတံဖြင့် အထက်သို့ မြှောက်ပင့်ထားဟန်လည်းပါသည်။ ပုံနှိပ်၍သော်၎င်း၊ လက်ရေးဖြင့်သော်၎င်းရေးမှတ်လျက်စာတမ်းများမပါ။ အုတ်ခွက်၏အမြင့်မှာ၊ ၃ လက်မတမတ် သာသာ ယှိ၍၊ အကျယ်မှာ ၂ လက်မတမတ်လောက်ရှိ၏။

ပုံ(၁၀)မှအစပုံ(၁၄) အထိပုံတို့တွင်ပြထားသော အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်တို့မှာ တခုနှင့်တခု အနည်း ငယ် အဆင်တူကွာခြားကြသော်လည်း၊ လုပ်နည်းကိုးနည်း တို့မှာ တမျိုးတည်းတစားတည်း ဖြစ်ခြင်းကြောင့်တ ကြောင်း၊ ၎င်းတို့ကိုတွေ့ယိုသောနေရာမှာလည်း တကုန်းတည်း တနေရာတည်းဖြစ်သဖြင့်တကြောင်းများကြောင့် ထိုအုတ်ခွက်တို့သည် တခုနှင့်တခု ကာလအပိုင်းအခြားမှာ ကွာခြားကြမည်မဟုတ်ပေ။ ထို့ပြင် ၎င်းအုတ်ခွက် တို့ကို သရေခေတ္တရာဇ္ဈိမဟောင်းနေရာအနွဲ့အပြား၌တွေ့ရသည်။ ရှေးဟောင်းစေတီများဖြစ်သော ဘောတောကြီး ဖုရား၊ ဖုရားကြီးဖုရားတို့မှာလည်း အမြောက်အများတွေ့ယိုရသည်။ သို့သော်-၎င်းတို့မှာ အပျက်အစီးများသဖြင့် အထက်ဖော်ပြပါအုတ်ခွက်တို့ကဲ့သို့ မထင်ရှားမသိန့်ရှင်းလှချေ။

ပုံ(၁၅)။ ထိုမထောရွာ၌ကန်ကုန်းမှ ပင်ဘဲပုံသဏ္ဌာန်ရှိသော အုတ်ခွက်ကလေး တဆူကိုတွေ့ယို ရသည်။ လက်ျာဖက်ထိပ်ပိုင်းပဲ့နေသည်။ အုတ်ခွက်၏ အလယ်အထက်ပိုင်းတွင် ခြေတော်ထပ်လျက် ယိုသော တင်ပလ္လင်ခွေကိုယ်တော်တဆူပါသည်။ လက်နှစ်ဖက်ကိုကွေး၍ လက်ရင်းကို အထက်သို့မြှောက်ပြီးလျှင် ကြာပန်း များကိုင်းနေဟန်တူသည်။ ဆင်းတုတော်မှာပွန်းပဲ့နေသဖြင့် အဆင်းသဏ္ဌာန်ပျက်လျက်ရှိနေပြီ။ မှန်းဆ၍ကြည့် ရလျှင် ဖုရားဆင်းတုတော်နှင့်မတူပဲ၊ ဖုရားလောင်းဆင်းတုတော်နှင့်တူသည်။ ထိုဆင်းတုတော်၏အောက်ဖက် အုတ်ခွက်၏ထက်ဝက်နီးပါးလောက်မှာပုံနှိပ်စာလေးကြောင်းရေးရေးမြင်ရသည်။ မှန်းဆရခြင်းအားဖြင့် ထိုစာ မှာ အိန္ဒိယဘောင်ပိုင်းအက္ခရာနှင့် ရေးနှိပ်ထားဟန်တူသည်။ သို့သော် အက္ခရာတို့မှာ အတော်ပင်ပြိုနှီးတီးလျက် ရှိနေသဖြင့် မဖတ်သာတော့ချေ။ အုတ်ခွက်အမြင့်မှာ၊ ၃-လက်မသာသာယှိ၍၊ အကျယ်မှာ၊ ၂-လက်မသာသာ ယှိ၍၊ ပြထားသောပုံမှာအနည်းငယ်ချွဲထားသည်။

ပုံ (၁၆)။ ဓါတ်ပုံတွင် ပါယိသည့်အတိုင်း အုတ်ခွက်တခု၌ မျက်နှာဖက်အလယ်တွင် ကြာပလ္လင်ထက် လက်တော်ဗယ်တင်ညာချ၊ ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေထိုင်နေတော်မူသော ဆင်းတုတော်နံဘေးတဖက်တချက်က ခူးတဖက် ထောင် တဖက်လည်းနှင့်ကြာပလ္လင်ထက် မင်းထိုင်ထိုင်နေသော ဆင်းတုတဆူစီပါသည်။ အလယ်ပုံမှာ ဖုရား ဆင်းတုတော်ဖြစ်ပြီးနံဘေးတဖက်တချက်ယှိပုံတို့မှာ ဖုရားလောင်းတို့၏ ဆင်းတုတော်များဖြစ်ကြ၏။ အလယ်ပုံ ၏ အောက်ဖက်တွင်ရှေးဟောင်းနာဂရီအက္ခရာဖြင့် ပုံနှိပ်လျက် “ယေဓမ္မဟေတုပြဘဝါ” အစရှိသော ဂါထာ ကလေးပါ၏။

ပုံ (၁၇)။ ထိုငရှင်ကန်ကုန်းတွင် ဆက်လက်တူးဖော်ရာ အုတ်ခွက် ဆင်းတုတော်တမျိုး အမြင့်အားဖြင့် ၅ လက်မ၊ အကျယ်အားဖြင့် ၃ လက်မတမတ်၊ လေးထောင့်စပ်စပ်ရှိပြီး ထိပ်ဖက်၌ အနည်းငယ်ပိုင်းသွားပြီးလျှင် ကြာခွက်ပုံသဏ္ဌာန်ယှိ၏။ အုတ်ခွက်၏ မျက်နှာပြင်တွင် အလယ်ရှိနောက်ခံတံကနှင့် ထီးအုပ်လျက် ကြာပလ္လင် ပေါ်တွင် လက်တော်ဗယ်တင်ညာချထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေထိုင်နေတော်မူသော ဖုရားဆင်းတုတော်တဆူပါသည်။ ကြာ ပလ္လင်အောက်တွင် ပြော့ပလ္လင်ခံလျက် မှန်ကူကွက် ၃ ကွက်ဖော်၍၊ ထောင့်ချိုးဗီရိဝိုင်းသဏ္ဌာန်ခံလျက်ယှိ၏။ အ လယ်မှန်ကူကွက်မှာဘေးမှန်ကူကွက်များထက် တဆခန့်ကြီးပြီး၊ အလယ်မှန်ကူကွက်အတွင်းဘီလူးပန်းဆွဲသဏ္ဌာန် ခြင်္သေ့ရုပ် တရုပ်၏ ဝပ်လျက်နေဟန်ရှေ့ပိုင်းကို မြင်ရ၏။ ၎င်းနံဘေးတဖက်တချက်ယှိ မှန်ကူကွက်တို့တွင် သစ် သီးများကို ဆွမ်းအုပ်ဖြင့်ထည့်၍ ပူဇော်ထားဟန် တခုစီပါသည်။

ကြာပလ္လင်ထက်တွင် တင်ပြင်ခွေလျက်ထိုင်နေတော်မူသော အလယ်ဆင်းတုတော်ပုံ၌ လက်ဝဲဖက်ပခုံး ထက် စမွယ်တင်ထားသော ဧကသီသင်္ကန်းမှာ အနားစွန်း၏ခေါက်ရိုးစတို့သာလျှင် ထင်ပေါ်၏။ တင်ပြင်ခွေ ထိုင်နေပုံမှာ ခြေနှစ်ဖက်ချိတ်လျက်ယှိ၏။ ကိုယ်လုံးတော်မှာ ရင်သားပြီးပြီးမောက်မောက်မယိပဲ၊ ပုံတော်နှင့် မလိုက်အောင်ရှည်လျားသော ကိုယ်လုံးတော်ယှိ၏။ နှာတံတော်မှာ အဖျားပွသည်။ ဥသျှောင်တော်မှာ ပုံ့ပုံ့ သာတင်သည်။ မှန်ပုံသဏ္ဌာန်ယှိသော နောက်ခံတံ ၂ ထပ်မှ ရောင်ခြည်တော်များထွက်လျက် နေဟန်ပါ သည်။ တံကအထက်အရွက်အနားပတ်လည်ကြာယပ်များဆိုင်းလျက် ပါယိသော ထီးအောက်မှ တဖက်တချက် ပေါ်မီအကိုင်အခက်များသဏ္ဌာန် သစ်ကိုင်သစ်ခက်တို့ထွက်လျက်နေသည်။ ထီး၏အတွင်းမှာ သုံးမြွေယှိသော ခက်ရင်းခွနှင့်တူသည်။ ဆင်းတုတော်၏ နံဘေးတဖက်တချက်၌ ကြာပလ္လင် အခြေအရင်းမှ ထွက်လျက်ယှိသော ကြာရိုးကြာတံတို့နှင့် ကြာပွင့်ပေါ်တွင် ထီးမိုးလျက်ယှိသော စေတီလုံးကလေးတဆူစီပါသည်။ စေတီကလေး၏ ထီးပုံမှာ အလယ်ဆင်းတုတော် တံကအထက်တွင် ပါသောထီးနှင့် တပုံစံတည်းဖြစ်သည်။ စေတီတော် တဖက်တချက် အထက်အောက်တန်းလျက် ရောင်ခြည်များထွက်လျက် နေဟန်ပါသည်။ ရောင်ခြည်တော် ပုံတို့မှာ အင်္ကျီချိတ်ကလေးများ ပုံသဏ္ဌာန်ယှိသည်။

အခြားသတိမူသင့်ပေသော အချက်တချက်မှာ၊ ထိုအုတ်ခွက်အထက်ပိုင်းနား၌ တံက၏ထိပ်ပိုင်း တဖက် တချက်တွင် ရှေးဟောင်းနာဂရီအက္ခရာဖြင့် “ယေဓမ္မဟေတုပြဘဝါ” အစရှိသော ဂါထာကလေးကို ရေး ထိုးပုံနှိပ်လျက်ပါယိသည်။ ထိုအက္ခရာစာလုံးတို့၏ ပုံသဏ္ဌာန်တို့ကို ထောက်ချင့်ရခြင်းအားဖြင့် ပုံနှိပ်စာမှာ အေ၊ ဒီ၊ ရှစ်ရာစု၊ ကိုးရာစုနှစ်အတွင်းခန့်က စာဖြစ်သည်ဟု ခန့်မှန်း၏။ (ပုံ ၁၇)။ ထို့ပြင် အုတ်ခွက်၏ ကျောဖက် တွင် ပျူအက္ခရာဖြင့် ပျူစာတကြောင်းပါယိ၏။ (ပုံ ၁၇ က)။ ထိုစာကို လက်ငင်းမြန်မာအက္ခရာနှင့် ပြန်ဆို ရေးသားသော် အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်၏။

။ ဗံး စ ဂံ

ထိုစာ၏အဓိပ္ပါယ်မှာ ဗံး ဆိုသောစကားတလုံး၏ အဓိပ္ပါယ် (အရှင်) ကိုထောက်၍ စဂံ ဆိုသည်မှာ အလှူရှင်၏ အမည်ဖြစ်သည်ဟု မှန်းဆရာ၏။ အုတ်ခွက်အတိုင်း အတာမှာအမြင့်-၅-လက်မ နီးပါး၊ အကျယ် ၃-လက်မသာသာယှိ၏။

(ပုံ ၁၈)။ ထိုတနေရာတည်းတွင် တွေ့ရှိရသော အခြားအုတ်ခွက် တမျိုးမှာ အကောင်းပြကတေ့ဆိုလျှင် အမြင့်မှာ ၅-လက်မနီးပါးယှိ၍ အနံမှာ ၄-လက်မယှိပြီး လေးထောင့်စပ်စပ်မှန်ကူကွက်သဘောယှိ၏။ မျက်နှာဖက်တွင် ဘေါင်ခတ်၍ ကျောဖက်မှာ ခပ်ခုံးခုံးနေ၏။ ယခုအတိုင်းဆိုလျှင် အုတ်ခွက်၏လက်ျာဖက် အထက်ပိုင်းထောင့်မှ ထက်ဝက်သာကျိုးလျက်ယှိ၏။ သို့သော်မျက်နှာဖက်ယှိ အလယ်ဆင်းတုတော်မှာ အနည်းငယ် ပွန်းပဲ့မှေးမှိန်နေသည်မှအပ ထင်ရှားလျက်ယှိသေး၏။ ၎င်းအတိုင်းမှာ အလယ်ဆင်းတုတော်သည်၊ နောက်ခံတံနှင့် ကြာပလွင်ပေါ်ထက် လက်တော်ဗယ်တင်ညာချ တင်ပြင်ခွေလျက်ထိုင်နေဟန်ဖြစ်၏။ တင်ပြင်ခွေ ခြေချိတ်ပုံမှာ အထက်က (ပုံ ၁၇) တွင် ပါသည့်အတိုင်း စိပ်စိပ်ဘင်းတင်း မဟုတ်ပဲ ခပ်ကျဲကျဲထိုင်နေဟန်ဖြစ်၏။ သို့သော် ညာဖက်လက်တော်မှာ ခပ်တန်းတန်းထားလျက် လက်ဝါးတော်မှာ ဖူးပုဆစ်ကွေးပေါ်မှ မှောက်လျက်အောက်သို့ချလျက်ယှိ၏။ ကိုယ်လုံးတော်ဘပြီးဘည်းသွားပုံ၊ မဏိတော်နှင့် ဥသျှောင်ပုံတို့မှာ အထက်ဖော်ပြပါပုံနှင့် တပုံစုံတည်းလောက်ဖြစ်၏။ ကြာပလွင်အောက်ခံပြေးပလွင်၏ ဘောတိုင်နှစ်တိုင်ခြား၊ မှန်ကူကွက်အတွင်းတွင် ပုံနှိပ်စာတကြောင်းပါ၏။ သို့သော် ၎င်းပုံနှိပ်စာမှာ မှေးမှိန်လျက်ယှိနေသဖြင့် အကွရာစာလုံးပုံများကိုပင် မမှန်းဆနိုင်ချေ။ ထိုပလွင်အထက် တဖက်တချက် ဖေါင်းရစ်စွန်းမှ လှေဦးသဏ္ဌာန် အထက်သို့ မကားသွယ် ကော့တက်သွားပြီးလျှင် ဦးဖျားမှသားမြီးယပ်နှင့်တူသော တမ်းခွန်လုံးဆွဲလျက် တမ်းခွန်တိုင်တခုစီ ထူထားဟန်တူ၏။ တံကတိုင်ထိပ်ထပ် အစွန်းနှစ်ဖက်မှလည်း ထိုနည်းတူစွာ မကားနှာမောင်းဖျားမှ လခြမ်းသဏ္ဌာန် တမ်းခွန်ပြားတက်သွားဟန်တူ၏။ ဆင်းတုတော်၏ မဏိတော်ကို ဝိုက်လျက် ရောင်ခြည်တော်စက်ဝန်း အထက်ကြာယပ်ပုံအပိုင်းအစကိုလည်း တွေ့မြင်နိုင်၏။ တံက၏ ဘေးတဖက်အချက်မှလည်း ရောင်ခြည်တော်သွက်နေပုံများပါ၏။ မှော်ဇာမြို့ မထောရွာ ငရုတ်ကန်ကုန်းအနီး၌တွေ့ရှိရသော အခြား ထူးခြားထင်ရှားသော အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်တို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ကြ၏။

(ပုံ ၁၉)။ အုတ်ခွက်မှာ အထက်ပိုင်းနှင့် အောက်ပိုင်းကျိုးနေသဖြင့် မူလပုံကို ကောင်းစွာမမှန်းသာချေ။ သို့သော် ကျန်လျက်ယှိသေးသော အလယ်ပိုင်းကို ထောက်ချင့်ရခြင်းအားဖြင့်၊ မူလအုတ်ခွက်သည် ဘဲဥပုံသဏ္ဌာန်ယှိသည်ဟု မှန်းဆရာ၏။ အကျယ်မှာလည်း ၃ လက်မနီးပါးယှိ၏။ ထိုကျန်ယှိသေးသောအပိုင်း၌ အထက်အောက်ကန်လျက် ရုပ်ပုံနှစ်တန်းပါယှိ၏။ ရုပ်ပုံများမှာလည်း ပြိုနိုးတီးလျက်ယှိ၏။ ယှိသမျှနှင့်ဆိုလျှင် အထက်တန်းတွင် ရုပ်ပုံငါးပုံပါ၏။ အလယ်ပုံမှာ ဘေးတဖက်တချက်ယှိပုံများထက် အနည်းငယ်ကြီး၏။ ၎င်းသည် ကြာပလွင်ပေါ်တွင် ခြေနှစ်ဖက်ထပ်လျက် လက်တော်များမှာ ဗယ်တင်ညာချ ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ နေထိုင်တော်မူသော ဗုဒ္ဓပုံဖြစ်၏။ မဏိတော်အထက် ဥဏှိသပုံတော်ကို ရေးရေးမြင်ရ၏။ သင်္ကန်းတော်၏ ခေါက်ရိုးခေါက်စများကို မမြင်သာတော့ချေ။ နောက်ခံတံမှာ ရောင်ခြည်တော်ပုံများဖြင့် အထက်အောက် ပြထား၏။ ဘေးတဖက်တချက်ယှိ ပုံတို့မှာ ရှေ့နောက်ဘန်းလျက် အလယ်ပုံကိုမျက်နှာမူ၍ ထီးများကိုင်ဆောင်းလျက် မိုးနေဟန်ဖြစ်၏။ ၎င်းတို့သည် ဒေါက်ချာပုံသဏ္ဌာန် မကိုဉ်ဆောင်းလျက် လူမဟုတ်ပဲ နတ်သိကြားများဟန်ဟန်တူ၏။ ကောင်းကင်ခရီးဖြင့်လာ၍ တိမ်တောင်တိမ်လိပ်တို့ဖြင့်ဖုံးလျက်ယှိသဖြင့် ခါး၏ အောက်ပိုင်းထက် ဝက်လောက်ကိုသာလျှင် မြင်ရ၏။ အောက်တန်း၌ လက်ဝဲဖက်က ရုပ်ပုံသုံးပုံ၊ လက်ျာဖက်က နှစ်ပုံပါ၍ ရှေ့နောက်တန်းလျက် ၎င်းတို့အထက်ယှိ အလယ်ပုံဖက်ကိုမျက်နှာမူ၍ ခူးကိုထောက်ပြီးလျှင် အရိအသေပြုလျက် ရှိခိုးနေကြဟန်ဖြစ်၏။ ထူးဆန်းသောအချက်တချက်မှာ လက်ဝဲဖက်ကပုံတို့မှာ ရင်သားများ မောက်လျက် ပါကြသဖြင့် မိန်းမရုပ်ပုံများနှင့် တူ၏။ အသီးသီး မကိုဉ်ဆောင်းလျက် ပါ၏။ လက်ျာဖက်က ရုပ်ပုံနှစ်ပုံအနက် ရှေ့ကပုံမှာ လက်လေးဖက် ပါသည်။ ရောင်ခြည်တော် စက်ဝန်းနှင့် မကိုဉ်ဆောင်းလျက် ပါသည်။ အတွင်းဖက်မူရင်း လက်နှစ်ဖက်မှာ ရှိခိုးနေဟန်ဖြစ်သည်။ အပြင်ဖက် လက်ပွားနှစ်ဖက်မှာ ကွေးလျက် အထက်သို့ မြှောက်ပြီးလျှင် ပူဇော်ရာဝတ္ထုပစ္စည်းများကို ဆောင်းထားလျက် ပူဇော်နေဟန်တူ၏။ ၎င်း၏ နောက်ဖက်က ပုံမှာမြင်းခေါင်းနှင့် လူကိုယ်ဖြစ်၏။ သင်္သကြို၌ ဗုဒ္ဓဘာသာမဟာယာဉ်ဂိုဏ်းအလိုအားဖြင့်၊ ၎င်းမြင်းခေါင်းနှင့် လူကိုယ်မှာ ဟယဉ်ဝန်တို့၏ ပုံဟုဆိုကြ၏။ သို့သော် သာဓကမာလာကျမ်း အလိုအားဖြင့် မြင်းခေါင်းမှာ ကြောက်မက်ဖွယ်ပုံသဏ္ဌာန်ယှိသော လူခေါင်းကိုဆင့်လျက်ပါသည်ဟု ဆို၏။ ၎င်း၏ လက်နှစ်ဖက်မှာ ကွေး၍ ဘယ်ဖက်လက်သည် ရင်ကိုအပ်လျက် ယှိ၏။ ညာဖက်လက်မှာမူ ကွေး၍ လက်ခုံးလက်မောင်း ထပ်လျက်

လက်ဝါးကို ဖြန့်နေဟန်တူ၏။ ကောင်းစွာ မထင်ရှားချေ။ ၎င်းပုံသည် ဟထပြီဝ၏ ပုံဖြစ်ခဲ့လျှင် ၎င်း၏ ရှေ့ဖက်ယှိ လက်လေးဖက်နှင့် ဒူးထောက်လျက်နေသောပုံမှာ အဝလောကီတေဇရ ပုံဖြစ်လိမ့်မည်။ လက်ဝဲ ဖက်ယှိ ပုံသုံးပုံမှာယင်း၏ အခြေအခံများပင် ဖြစ်ကြလိမ့်မည်။ ၎င်းတို့အောက်၌ လက်ျာဖက်တွင် ကျန်ယှိ သေးသော အုတ်ခွက်၏ အစွန်းနားတွင်ကပ်လျက် ရှေးဟောင်းနာဂရီအက္ခရာနှင့် စာနှစ်ကြောင်း၏အပိုင်း အစတို့ကိုရေးရေးမြင်ရ၏။ ၎င်းကိုထောက်၍ ဤအုတ်ခွက်မှာ အေ၊ ဒီ၊ ရှစ်ရာစုနှစ်ခန့်က အုတ်ခွက်ဖြစ်သည်ဟု မှန်းဆရာ၏။

ပုံ(၂၀)။ ဘဲဥပုံသဏ္ဌာန်ယှိသော အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်ကလေးတဆူ။ လက်ဝဲဖက်နမင်း အနည်းငယ် ပဲ့နေသည်။ အမြင့် ၂ လက်မ တမတ်၊ အချင်းမှာ ၁ လက်မ သုံးမတ်ခန့်ယှိ၏။ မျက်နှာဖက်တွင် ကြာပလ္လင် ပေါ်၌ လက်တော်ဗယ်ဘင်ညာချ တင်ပြင်ခွေဆင်းတုတော်ကလေးတဆူ ပါသည်။ ဆင်းတုတော်နှင့်ပလ္လင်တို့မှာ ပြုန်းတီးလျက် ယှိနေသဖြင့် မထင်ရှားတော့ချေ။ နောက်ခံတံကဲ့မှာလည်း မမှန်းဆသာတော့ချေ။

ပုံ(၂၁)။ အုတ်ခွက်မှာရုံးချွန်ပုံသဏ္ဌာန်ယှိ၏။ မျက်နှာဖက်တွင် အလယ်၌ပြောပလ္လင်ထက် လက်တော် ဗယ်ဘင်ညာချနှင့် တင်ပြင်ခွေဆင်းတုတော်တဆူ။ ဘေးရံစေတီတော်ကလေး အောက်ခံပလ္လင်နှင့် တဆူပါ၏။ အုတ်ခွက်မှာမထင်ရှားပဲ သေးငယ်သော အုတ်ခွက်ကလေးတဆူဖြစ်၏။ အမြင့် ၂ လက်မတမတ်၊ အောက်ခြေ အကျယ် ၁ လက်မခွဲယှိ၏။ ဓာတ်ပုံမှာ အနည်းငယ် ချွဲသားသော ပုံဖြစ်၏။

ပုံ(၂၂)။ အုတ်ခွက်၏ မျက်နှာဖက်တွင် နောက်ခံတံကဲ့နှင့် ကြာပလ္လင်ပေါ်ထက် တင်ပြင်ခွေဗုဒ္ဓ ရုပ်ပွားတော် တဆူပါ၏။ လက်တော်များမှာ ဗယ်တင်ညာချ ဖြစ်ပြီး တင်ထားသော ဗယ်လက်တော်မှာ သပိတ်ကို ပိုက်လျက်ပါ၏။ ဘေးတဖက်တချက် စေတီရံ ကလေးနှစ် ဆူပါ၏။ စေတီတော်ကလေးများမှာ ကြာဖူးသဏ္ဌာန်ဖြစ်၍ ကြာရိုးကြာတံပါသော ကြာပွင့်ပေါ်တွင်တည်လျက် ယှိကြ၏။ အုတ်ခွက်မှာ ရုံးဝိုင်း ပုံသဏ္ဌာန်ယှိ၏။ အမြင့် ၄ လက်မ၊ အောက်ခြေ အကျယ် ၂ လက်မခွဲ ယှိ၏။

ပုံ(၂၃)။ အုတ်ခွက်မှာ ရုံးချွန်ပုံသဏ္ဌာန်နှင့် အမြင့် ၄ လက်မ၊ အောက်ခြေ အကျယ် ၂ လက်မ ယှိ၏။ မျက်နှာဖက်တွင် ကြာပလ္လင်ပေါ်ထက် နောက်ခံတံကဲ့နှင့် လက်တော် ဗယ်တင်ညာချ၊ တင်ပြင်ခွေဗုဒ္ဓ ရုပ်ပွား ဆင်းတုတော်တဆူပါ၏။ ဘေးရံစေတီကလေး၊ လေးဆူစီအောက် အထက်တန်လျက်ပါ၏။ တံကဲ့အထက် အရိုးစိုက်လျက် သီးဘင်းပါ၏။ သီး၏ ဘေးဘက်ဘျက်၌ မေဓီအကိုင်းအခက်တို့ ပါ၏။ အောက်ခြေ နားကပ်လျက် ကြာပလ္လင်အောက်တွင် ရှေးဟောင်း နာဂရီအက္ခရာနှင့် စာနှစ်ကြောင်း ပါ၏။ စာတို့မှာ ပျက်စီးမှုမရှိလျက် ယှိနေသဖြင့် ကောင်းစွာမဖတ်သာချေ။ သို့သော်အက္ခရာများ၏ ပုံသဏ္ဌာန်နှင့် အစီအစဉ် များကိုကြည့်ရှုရသဖြင့် စာတမ်းမှာ “ယေဓမ္မာပေတုပြဘဝါ” အစယှိသော ဂါထာကလေးဖြစ်ဟန်တူ၏။ အုတ်ခွက်၏ ပုံသဏ္ဌာန်နှင့် မွမ်းမံခြယ်လယ်ထားပုံ အဆင်အပြင်ကို ကြည့်ရှု ရခြင်းအားဖြင့်လည်း ပုဂံထက် နီးနီးကပ်ကပ်ယှိဟန်တူ၏။

ပုံ(၂၄)။ အုတ်ခွက်၏ ပုံမှာ ဘဲဥ၏ သဏ္ဌာန်ယှိ၏။ အမြင့်မှာ ၃-လက်မနီးပါးယှိ၍ အကျယ်မှာ ၁-လက်မခွဲသာယှိ၏။ ဤအုတ်ခွက်၏ ထူးခြားချက်မှာ မျက်နှာဖက်တွင်ပါသော ပုံသည်ဖုရား ဆင်းတု တော်ပုံမဟုတ်ပဲ နွဲ့နွဲ့ဆင်းပြောပျောင်းသော အမူအရာနှင့် ကြာပွင့်ပေါ်တွင် မတ်တပ်ရပ်လျက်နေသော မိန်းမ ပုံဖြစ်၏။ ဆံပင်ကိုကြိုးဖြင့်ချည်ပြီးမ၊ ဦးခေါင်းထက်၌ ဆံတုံးထုံးထားဟန်ယှိ၏။ ခေါင်းကိုဝိုက်၍ ရောင်ချည် စက်နန်းသဏ္ဌာန်ပါ၏။ ပုတီး၊ လက် ခြေ၊ နားပန်း၊ ခါးပတ်ချား ဝတ်ဆင်လျက်ပါ၏။ ၎င်း၏ လက်ျာဖက် လက်ကိုကိုင်နှင့်ကပ်လျက် အောက်သို့ဘန်းချပြီးလျှင် တထောင်ဆစ်မှအနည်းငယ် အထက်သို့ကွေး၍ လက်ကို ဖြန့်လျက် ဆုပေးနေဟန်ပါသည်။ ဗယ်ဖက်လက်မှာ တထောင်ဆစ်ကွေးလျက် ပခုံးနှင့်တပြေးတည်း အပြင် ဖက်သို့ တက်နေသော ကြာပန်း၏ ကြာရိုးကိုလက်ဖြင့် ကိုင်လျက်ယှိ၏။ လက်ျာဖက်ပခုံးထက်နားတွင် စေတီ

လုံးကလေးတဆူပါ၏။ အုတ်ခွက်၏ မျက်နှာပြင်တွင် ကပ်လျက်ယှိနေသော နေရာတို့၌ ရှေးဟောင်းနာဂရီ အက္ခရာတို့ဖြင့် ရေးထိုးပုံနှိပ်၍ ပါယိသော “ယေဓမ္မံဟေတုပြဘဝါ” အစရှိသော ဂါထာကိုထောက်၍ မိန်းမရုပ်သည် ဗုဒ္ဓဘာသာ မဟာယာဉ်ဂိုဏ်းအလိုအားဖြင့် တာရာဒေဝီရုပ်ဖြစ်သည်ဟု ခေါ်ဆို၏။ တာရာ ဒေဝီသည် ဗုဒ္ဓဘာသာမဟာယာဉ်ဂိုဏ်းတွင် မိန်းမတို့နှင့်သက်ဆိုင်သော အခန်း၌အတော်ပင် ထင်ရှား၏။ အဝလော့ကိတေဇ္ဈဒါ သို့မဟုတ် လောကနာထ ဖုရားလောင်း၏ ကြင်ယာတော်ဖြစ်၏။ ခေတ်အလိုအားဖြင့် “ယေဓမ္မံဟေတုပြဘဝါ” အစရှိလျက် ဂါထာတွင် ပါယိသော အက္ခရာတို့၏ ပုံသဏ္ဌာန်ကို ထောက်၍ အုတ်ခွက်မှာ အေ၊ ဒီ၊ ရှစ်ရာစုနှစ်ခန့်က အုတ်ခွက်ဖြစ်သည်ဟု မှန်းဆရာ၏။ အုတ်ခွက်တို့မှာ ပြုန်းတီးလျက် ယှိနေသဖြင့် သုတေသီတို့ ပုံကိုမှန်းဆနိုင်ကြရန် ပုံနှစ်ပုံကိုတပုံတည်းပြုလုပ်၍ ပြထားလိုက်သည်။

**မှော်ဇာရွာမြင်ဗါဟုဖုရားတွင်
တွေ့ယှိရသော အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်များ။**

အထက်တနေရာတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မြင်ဗါဟုဖုရားသည်၊ ဒုတ္တပေါင်မင်းကြီး၏ ကောင်းမှုတော် စေတီတဆူဖြစ်သည်ဟုဆို၏။ ၎င်းဖုရားသည် မှော်ဇာရွာအနောက်ဖက်ယှိ တောင်ကုန်းပေါ်တွင်တည်လျက် ယှိ၏။ ဗုတ်ယာစစ်ကြီးမဖြစ်မီ ဆယ်နှစ်ခန့်က၎င်းဖုရားသည်ပြိုကျလျက်စီးလျက်ယှိနေရာ၊ ရဟန်းတော်တပါး၊ ကမ္မ ကထ ပြုလုပ်၍ထပ်မံပြုပြင်နေခိုက်၊ ထိုဖုရားကုန်း၌ တွေ့ယှိရသော အုတ်ခွက်ဆင်းတုတော်တို့အနက် အနည်းငယ် ရှေးချယ်ပြီးလျှင် နောင်လာနောက်သားတို့ ကြည်ညိုနိုင်ကြရစေခြင်းငှါ မန္တလေးမြို့ ကျောက်စာဌာနတွင် သိမ်း ဆည်းထားခဲ့၏။ ၎င်းတို့ကိုယခုထပ်မံလေ့လာပြီးလျှင် ဤစာတမ်းတွင် ဖြည့်သွင်းရေးသားဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

ပုံ (၂၅)။ သရေခေတ္တရာမှ အုတ်ခွက်တို့မှာ ပုဂံခေတ်အုတ်ခွက်များနှင့်မတူအကျိုးအပွဲသာများပြီးလျှင် နှစ်ကာလကလည်း ကြာမြင့်သဖြင့် ၎င်းတို့၌ သွန်းလုပ်လျက်ပါသော ရုပ်တုဆင်းတုအက္ခရာစာလုံး ပန်းပြောက် ပန်းခက်တို့မှာမှေးမှိန်လျက်ယှိနေခြင်းသာတွေ့ရ၏။ ယခုပုံတွင်ပြထားသော အုတ်ခွက်မှာ ညောင်ရွက်ပုံသဏ္ဌာန် ယှိ၏။ ၎င်း၏အတိုင်းအတာမှာအမြင့် ၄ လက်မ၊ အချင်း ၃ လက်မခွဲယှိ၏။ အုတ်ခွက်ထိပ်ပိုင်းတွင် အနည်း ငယ်ကျိုးပဲ့လျက် ယှိနေသည်မှအပ၊ အုတ်ခွက်၌ပါသော ဆင်းတုနှင့်စာအစယှိသည်တို့ကို မှန်းဆနိုင်သေး၏။ ဆင်းတုတော်မှာရောင်ခြည်တော်စက်ဝန်းခံလျက် ကြာပလွင်ပေါ်တွင် ခြေနှစ်ဖက်ကိုချိတ်လျက် ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ ထိုင်နေတော်မူဟန်ဖြစ်၏။ လက်နှစ်ဖက်ကိုထပ်၍ တင်ပြင်ခွေပေါ်တွင် တင်ထားသဖြင့်၊ ၎င်းကိုချာန်သမာပတ် ဝင်စားနေဟန်ဟုသင်္ကေတပြုလုပ်ခေါ်ဆိုကြ၏။ သင်္ကန်းတော်မှာပါးလျှပ်၍ အစွန်းအစမှ ခေါက်ရိုးခေါက်တွန့် တို့ဖြင့်သာ မှတ်ထင်ရ၏။ ဆင်းတုတော်မှာအပေါက် အပဲ့အပျက်အစီးတို့များ၏။ မဏိတော်အထက် ဥဏိဿပုံ တော်ထင်ရှားသေး၏။ ဆင်းတုတော်၏ ဘေးတဖက်တချက်တွင်ဖေါင်းကြွလျက်နေသော ဗိန္ဒု၊ ပုံသဏ္ဌာန်အပိုင်း ကလေးငါးခုအထက်အောက်စီဘန်းလျက်ပါ၏။ ထိုအပိုင်းတို့မှာ မည်သည့်ကိုရည်မှန်း၍ လုပ်ထားကြောင်း၊ မည်သည့် အထိမ်းအမှတ်ဖြစ်ကြောင်းကို သေချာစွာမသိရချေ။ အချို့ပညာယှိတို့က ထိုအပိုင်းကလေးတို့မှာ စေတီငါးဆူကိုရည်မှန်း၍ပြုလုပ်ထားသည်ဟုယူဆကြ၏။ သို့ရာတွင် ၎င်းအုတ်ခွက်နှင့် အလားတူအုတ်ခွက်တဆူ ၌ အပိုင်းကလေး ၃ ခုစီပါ၏။ ထိုအပိုင်းကလေးတို့မှာ—ဝ—လုံးသဏ္ဌာန်ယှိပြီးအတွင်းတွင်သော ငတ္တိက—စုတ္တိ ကခေါ် ရဟတ်စက်ကလေးသဏ္ဌာန် တခုစီပါယှိ၏။ ထိုရဟတ် စက်ကလေး အပြင်ဖက်မှ ကပ်လျက် စက်ငန်း သဏ္ဌာန်အပိုင်းကလေးတခုပါသေး၏။ ထိုအပိုင်းကလေးအပြင်ဖက်မှ နေရောင်ခြည်သဏ္ဌာန် ရောင်ခြည်ပုံများ ထွက်ယှိ၏။ ပုံ (၂၆)။ ထိုရောင်ခြည်ပုံများနှင့် စက်ဝန်းအတွင်းယှိ ရဟတ်ပုံများကို အစွဲပြု၍၊ ၎င်းစက်ဝိုင်း ကလေးတို့သည်နေကိုရည်မှန်း၍ မင်္ဂလာအထိမ်းအမှတ်ဖြစ်သည်ဟုယူဆရာ၏။ ထိုနည်းတူ ပဌမအုတ်ခွက်တွင် ပါသော စက်ဝိုင်းကလေးလောက် မထင်ရှားသော်လည်း နေ၏အထိမ်းအမှတ် ဖြစ်ကြသည်ဟု ယူဆရာ၏။ ထို အထိမ်းအမှတ်တို့၏အပြင်ဖက်၌ အလယ်ဆင်းတုတော်ကိုဝိုက်လျက်နန်းကြီးပုံနှင့် ၎င်းအပြင်ဖက်မှရောင်ခြည်တော် ပုံများပါယှိ၏။ ထိုအုတ်ခွက်၏ ခေတ်ကာလအပိုင်းအခြားကို သတ်မှတ်မှန်းဆနိုင်ရန် အုတ်ခွက်၏ နှစ်ဖက်အတိုင်း ဝိုက်၍ ရှေးဟောင်းနာဂရီအက္ခရာဖြင့်ရေးထိုးပုံနှိပ်လျက်စာတကြောင်းပါယှိ၏။ ထိုစာမှာအခြားမဟုတ် “ယေ